

METODIKA PŘÍSTUPU K ZÁSADÁM ŘEŠENÍ
MĚSTSKÉHO INTERIÉRU
NA ÚZEMÍ
PAMÁTKOVÝCH REZERVACÍ A PAMÁTKOVÝCH ZÓN

©
ing. arch. Jan Sedlák
Praha
Srpen
2003

1. PŘEDMLUVA

Na základě posouzení základního materiálu zpracovaného v roce 2001 a získaných připomínek bylo rozhodnuto o zpracování redigovaného znění metodického pokynu.

Vzhledem k tomu, že v průběhu loňského a letošního roku byly dopracovány některé další metodické materiály, navíc úzce související s tímto úkolem, a pokročily i práce na analýzách některých chráněných území (1., resp. 2. etapa Analyticko regulativních plánů a popisů), je tato redakce materiálu nejen reflexí připomínek, uspořádáním základního textu, ale také prohloubením některých popsáných přístupů. V reakci na zmíněný vývoj došlo jednak k určitému zhutnění a jednak k určitému prohloubení, které se naopak promítlo do rozšíření materiálu. Vyhodnocení připomínek totiž ukázalo potřebu obojí tendence.

V doplnění se jedná především o jasněji vyjádřenou problematiku domovních průchodů a pasáží a problematiku náměstí i ostatních prostranství.

Postup práce na vlastní metodice i její redakci předejmul systém, jenž by měl zajistit souřadnost zpracování jednotlivých tematických okruhů, které se namnoze obsahem překrývají. Tato vůle byla do materiálu promítnuta, avšak vzhledem ke komplexnosti problematiky lze považovat za vhodné přistupovat k materiálům s vědomím jejich dalšího budoucího vývoje. Probíhající práce na Analyticko regulativních plánech ukazují, že je nutné reflektovat zkušenosti zde nabyté.

V této souvislosti je třeba chápat stádium práce jako krok k systemizaci, resp. vytvoření kostry, do níž možno doplňovat další informace (nové nebo již existující). Jedná se o to kompenzovat stav, kdy sice existuje mnoho informací, avšak nestejně podrobnosti a chybí souřadné plošné pokrytí všech památkově chráněných území.

Přístup vychází z potřeby vytvoření metodiky pro četná a rozsáhlá památkově chráněná území Prahy. Je zde tedy akcentován přístup urbanistický.

Tím spíše, že existují podrobné materiály zabývající se historickým vývojem dlažeb, materiály a jejich použití v souvislosti s typem prostorů, resp. lokalitami použití a souvisejícími technologiemi.

Cílem metodiky je tedy vytvoření základní vrstvy se systémem schopným prohlubování, navozujícím určité praktiky (lokální diferenciaci, typologizaci, modelové přístupy), směřující ve výsledku i k objektivizaci postupu při rozhodování, především cestou analýzy, která implicitně obsahuje pojmenovávání předmětu ochrany, resp. způsob ochrany a dalšího utváření městského interiéru.

2. ČLENĚNÍ PRÁCE

I. OBECNÁ ČÁST

II. URBANISTICKÉ ASPEKTY

III. ARCHITEKTONICKÉ ASPEKTY

3. OBSAH

kap.	Název	str.
1	Předmluva	2
2	Členění práce	3
3	Obsah	4
I.	OBEČNÁ ČÁST	5
4	Úvod	6
5	Vymezení úkolu v souvislosti s ostatními vznikajícími dokumenty	8
6	Metoda zpracování	8
7	Obecná charakteristika z pohledu jeho ochrany, problémů a nejčastější chyb	10
8	Členění území na typy	14
Tab.1	Členění a označení jednotlivých území (památkových rezervací a zón)	16
II.	URBANISTICKÉ ASPEKTY	17
9	Základní členění sledovaných prostorů a urbanistické aspekty ochrany	18
10	Analýza urbanistického uspořádání prostorů podle jeho typologických součástí	18
10.1	Uliční prostory	18
10.2	Domovní průchody a pasáže	19
10.3	Náměstí, prostranství-dodatek k obecnému (uličnímu)prostoru	21
11.1	Prostorové utváření interiéru uličního prostoru, profilu	22
11.2	Charakter okolní zástavby ve vztahu k danému prostoru	24
11.3	Charakter okolní zástavby ve vztahu k parteru	25
Tab.2	Klasifikace typů prostorů dle vztahu jejich významu a morfologie	26
12	Definice základních typů dle prostorové charakteristiky	27
12.1	Charakter prostorů typu 1, „rostlých“	28
12.2	Charakter prostorů typu 2, „nedokončených regulovaných“	29
12.3	Charakter prostorů typu 3, „pravidelných regulovaných“	32
12.4	Charakter prostorů typu 4, „v okolní zástavbě nespojitých“	34
Tab.3	Klasifikace prostorů dle Prostorové (morfologické) charakteristiky A jednotlivých území – ilustrativní příklady	36
13	Definice základních typů dle významové, provozně funkční charakteristiky	37
13.1	Hlavní městské prostory a třídy „A“	38
13.2	Významné prostory a třídy města „B“	39
13.3	Doplňující prostory města „C“	40
13.4	Intimní prostory města „D“	41
Tab.4	Klasifikace prostorů dle významové (Provozně funkční) charakteristiky a jednotlivých území – ilustrativní příklady	42
III.	ARCHITEKTONICKÉ ASPEKTY	44
14	Architektonické aspekty	45
14.1	Povrchy a jejich úpravy	45
14.2	Obchodní portály	48
14.3	Osvětlení	49
14.4	Zeleň	50
14.5	Zařízení pro informace, reklamu a propagaci	51
14.6	Mobiliář a drobná architektura	53
14.7	Technické prvky	57
15	Další postup	58

I.

OBECNÁ ČÁST

4. ÚVOD

Předmětem práce na úkolech rozvíjejících obecnou koncepci účinnější péče o památky v Praze je téma metodiky ochrany městského interiéru. Vychází se zde z faktu, že součástí předmětu ochrany je veřejný prostor města, resp. jeho urbanizované části. To nastoluje velmi širokou řadu vlastních problémů a prostorů. Práce byla pojata nikoli pouze jako metodika ochrany existujícího stavu formami zachování či obnovy stavu, ale jak vyplývá z přirozené dynamiky městského interiéru, také jako soubor zásad pro jejich utváření v rámci všech památkových rezervací a zón.

Metodickým přístupem je kladen důraz na koncepční, systemizující, především urbanistickou dimenzi řešení tématu.

Tímto pojetím se snaží doplnit již poměrně dosti propracované téma. Existuje řada prací zabývajících se dílčími problémy souvisejícími s tématem, a to jak u nás, tak v zahraničí (zabývajících se specificky některými dílčími problémy jako jsou použité materiály, technologie, historický vývoj apod.). Zde se jedná o prolnutí problematiky utváření veřejných prostorů s památkovou ochranou v kontextu památkově (plošně) chráněných území na území Prahy. Je předkládán krok k vytvoření otevřeného systému, jenž je schopen přijímat další podrobnější, či aktualizované informace.

Název tématu v sobě zahrnuje, prostorovým vymezením, poněkud neurčitý pojem - interiér města. V daném úkolu pokrývající urbanisticky i architektonicky dosti nesourodý soubor různých území. Jsou jimi památkové městské a vesnické památkové rezervace a zóny na území hl. m. Prahy. Jejich charakter se vzájemně velmi liší. Obdobně široký je záběr typů prostorů, mezi nimiž je stěžejní především prostor uliční.

Do práce nejsou zahrnuty významnější plochy veřejné zeleně a parků, které tvoří specifickou problematiku.

Z určitého pohledu se zde jedná o rozsáhle vymezený pokus stanovení zásad přístupu ke všem dochovaným etapám vývoje městského prostoru v jeho historii i a prakticky všem lokálním projevům (míněny památkové rezervace a zóny).

Metodika vychází z předpokladu, že je nutné problematiku pojmout v posloupnosti od celkového, možno říci koncepčního (ideového) pojetí až po řešení jednotlivostí, které jsou takto zasazeny do určitého komplexního rámce. Práce s materiálem umožňuje hledat pro jednotlivá dílčí rozhodnutí oporu a argumentaci v širším pohledu na problematiku.

Metoda zpracování (viz také dále) se problém širě záběru snaží překonat formulováním určitých základních modelových situací, postavených na „typologizaci“ území, jeho prostorů i jednotlivých prvků, přičemž je možné modely dále upřesňovat a doplňovat.

Protože urbanistické aspekty zde hrají velmi významnou roli, je jim věnována zvýšená pozornost.

Práce předpokládá dokončení potřebné lokální diferenciaci v analyticko-regulativních popisech jednotlivých chráněných území (2. etapa bude dokončena v roce 2003). Již nyní je zřejmé, že bude potřebné zjištění a zkušenosti promítnout i do této práce. Nelze ji tedy z výše uvedených důvodů považovat za vyčerpávající a ukončenou.

Metodika však již nyní může napomoci k orientaci při řešení velmi konkrétních situací. Vlastní rozhodnutí o aplikaci některé z dále uvedených zásad přesahuje rámec této metodické práce a zůstává také samostatným, často tvůrčím činem.

Předpoklady

Interiér města je reprezentovaný především jeho veřejným uličním prostorem, zejména pak parterem, který je jeho nejdynamičtější částí, a to i v historicky velmi stabilizovaných částech území. Jak z pohledu architektonického, ekonomického tak i společenského. Jeho život je projevem kulturní identity jeho obyvatel i návštěvníků.

Z určitého pohledu prochází permanentní proměnou a je úkolem metodiky pojmenovat její meze, resp. hodnoty, které je třeba chránit.

Veřejným interiérem probíhá komunikace všeho druhu. Od pohybu lidí, hmot po přenos informací. Je také významným sociálním prostorem. Nesmírná intenzita využití, a z toho plynoucí dynamika klade na vymezení ochrany interiéru města enormní a stupňující se nároky.

Ochrana podoby městského interiéru se dostává často do výrazného střetu s jeho životním rytmem. Tím spíše, že podoba četných prostorů hodných ochrany v sobě nese potřebu uchování určité idyličnosti, kde rozměr intimity a obytné pohody hraje významnou roli. S rostoucí, především ekonomickou a návštěvnickou dynamikou, a z toho plynoucím rostoucím zatížením všeho druhu narůstá i agresivita dějů probíhajících v uličním prostoru. Intenzivně exploatované části města svým způsobem diskriminují určitou část, především starší populace a se ztrátou sociální kontroly se stává nebezpečnou i pro jiné skupiny, např. pro děti. Je nutno připustit, že tyto vlivy, jako odraz novodobých nároků kladených na uliční prostor, se nemohou neprojevit na jeho podobě, resp. požadavcích na jeho utváření. Vzhledem k tomu, že je potřebou uchovávat části historického obrazu, je potřebné stanovit limity jeho přípustných a nepřípustných, resp. vratných a nevratných změn.

Vývoj posledních deseti let ukazuje, že se interiér města po visuální stránce rychle oprostil bývalé šedi a vychyluje se, spíše nebezpečně, opačným směrem, který spíše hrozí přerůst v chaotický a často ne příliš vkusný, městu cizorodý obraz.

5. VYMEZENÍ ÚKOLU V SOUVISLOSTI S OSTATNÍMI DOKUMENTY

Práce souvisí s některými dalšími dokumenty navazujícími na koncepci účinnější péče o památky v Praze. Především zakládá systém klasifikace uličních prostorů pro *Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování analyticko - regulativních popisů a map památkové ochrany*, resp. jeho části týkající se interiéru města. Tento systém je naplněn zatím spíše obecnými definicemi typů prostorů s předpokladem upřesnění ve zmíněných popisech konkrétních území. Problematiky *ochrany střešní krajiny* se dotýká v poloze úprav obnažených domovních štítů a umístování reklam nad hlavní římsy domů. Překryv lze konstatovat i v případě *Metodického materiálu pro obnovu fasád na území památkových rezervací a památkových zón*, především v poloze úprav přízemí domů navazujících na parter města. Za významný související materiál lze považovat *Metodiku pro realizaci novostaveb a přístaveb ve vnitroblocích na území PPR*, neboť přes problematiku domovních průchodů a pasáží je veřejný prostor propojen s vnitroblokem. Zde má interiér města své pokračování v poloveřejné a soukromé sféře. Proto se tohoto tématu tato práce jen dotýká okrajově a to v rovině průchodů a pasáží, které tyto dvě sféry propojují.

6. METODA ZPRACOVÁNÍ

Předpoklady

Podoba interiéru města hodná ochrany je ovlivněna aspekty urbanistickými, architektonickými a provozními. Výsledná kvalita může být nazvána určitým charakterem, který je vlastní obecnou kvalitou „prostředí“, resp. širěji pojatým předmětem ochrany.

Metoda vychází z předpokladu, že hodnota interiéru je ve větší či menší míře nesena i prvky (často i všedními a banálními), které vlastní svébytnou uměleckou, někdy ani historickou hodnotu nemají.

Interiér města je do značné míry utilitární prostředím, v němž dochází k průběžným změnám, výměnám materiálů, růstu a obnově zeleně, korekcím prostorového uspořádání, proměně aktivit, inovacím technických prvků apod.

Z toho plyne, že problematika ochrany městského interiéru je do značné míry i zásadami jeho dalšího utváření.

Vlastní metoda

Použitá metoda vychází z postupů typologicky a lokálně diferencovaného přístupu k ochraně, resp. utváření prostředí městského interiéru. Je založena na dvou pohledech, urbanistickém a architektonickém, s přihlédnutím k lokálním specifikům daných území.

V rovině architektonické se jedná o popis spolupůsobících prvků interiéru, coby předmětu ochrany hmotných součástí, resp. instrumentáře jeho dalšího utváření.

V urbanistickém pojetí spočívá utváření prostoru a jeho ochrana v určitém způsobu řešení a uspořádání jeho typologických součástí (chodník, vozovka, loubí, výška parterů okolních domů, umístění jednotlivých prvků interiéru - tedy v jeho prostorové kompozici).

Typologickou diferenciací je míněno vytváření určitých modelů - typologických situací interiéru města, pro něž je možné stanovit obecnější zásady.

Lokální diferenciací jsou míněny aplikace obecného modelu na různé typy území, prostorů a prvků.

Základními kritérii z architektonického pohledu jsou jednotlivé **prvky**:

- materiály a řešení povrchů
- partery domů a obchodní portály
- osvětlení
- mobiliář
- zřízení a prvky reklamy
- prvky zeleně
- výtvarné prvky
- technické prvky

Základními kritérii z urbanistického pohledu jsou:

- způsob prostorového utváření interiéru města
- prostorová a tvarová charakteristika jednotlivých typů prostorů
- svébytný charakter jednotlivých území (míněny rezervace či zóny)
- charakteristika významu a funkce prostoru v okolní urbánní struktuře

7. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA INTERIÉRU Z POHLEDU OCHRANY, PROBLÉMŮ A NEJČASTĚJŠÍCH CHYB

OBECNĚ

Vzhledem ke stabilitě interiéru města, dané chráněnou okolní zástavbou, jsou problémy nejvíce patrné ve zvyšování intenzity jeho využití, rychlých, často rychle se střídajících proměn komerčních aktivit a tomu odpovídající úrovni úprav komerčních prostorů a s tím souvisejících negativních projevů.

Především nutno připomenout celkové klima, které v průběhu času, především objevením „tržní“ a „turistické“ hodnoty městského uličního prostoru, vytvářejí složité situace. Ty často narušují vlastní celkový charakter a hodnotu prostoru. To platí především pro komerčně nebo turisticky atraktivní místa, ale také prostory stále více ovlivněné narůstající dopravní zátěží. Dochází také k jakémusi přetížení, kdy na pozorovatele útočí velké množství informací v podobě znaků, barev a forem (o akustických projevech nemluvě). Prostředí se stává nepřehledné a jeho vlastní podstata se ztrácí pod tímto příkrovem.

Problematika ostatních, spíše obytných částí městského prostoru spočívá obvykle v jejich přetížení parkujícími nebo pohybujícími se vozidly, a spíše z minulosti zděděnou zanedbanou údržbou (namnoze již odstraněnou). Prostředí také obecně trpí, především mimo PPR, nekvalitním, často nejednotným mobiliářem a nejednotnou úpravou povrchů parterů.

Obecně lze říci, že kvalita úprav a prvků městského interiéru je namnoze pod úrovní stavu okolních domů.

KONKRÉTNÍ PROBLÉMY A CHYBY

Konkrétní popis problémů a chyb je možno strukturovat v obsahové paralele k návrhu metodiky. Pojmenování chyb je vlastně negativním vymezením žádoucích postupů při ochraně.

ÚPRAVA PROFILŮ

Důsledkem zvyšování dopravní zátěže bylo v minulých desetiletích ustupování potřebám provozu a formování uličního profilu ve prospěch dynamické automobilové dopravy (vymezení, zakřivení vozovek s velkými poloměry, vytváření oddělujících ostrůvků, speciální prostorové úpravy, zálivy pro parkující vozidla apod.). Formování vlastního parteru městského interiéru se kompozičně podřizovalo logice čtenějších, rychlejších a stále větších dopravních prostředků. V současnosti, kdy se již více daří prosazovat větší pěší komfort ve městě, je jedním z největších problémů diskuse o nových, resp. staronových výškových uspořádáních profilů ulic v souvislosti s jejich dopravním zklidňováním. Vznikají tak někdy typologicky, a tím esteticky novodobé, a tudíž i nepřehledné situace. Přes ustálenost tradičně formovaného profilu ulice nutno připustit, že je v některých místech možno uvažovat o jiných řešeních, neboť uspořádání je výsledkem dlouhého vývoje, v němž není vždy možné jednoznačně zvolit optimální stadium tohoto vývoje, resp. ochrany.

CHODNÍKY A VOZOVKY A JEJICH POVRCHY

V územích typu I. a II. (viz klasifikace území Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování Analyticko regulativních popisů a map, kap. 5.5. a 5.6. – a tak i dále)

Namnoze se koriguje průběh chodníku, resp. jeho tvar v přílišné závislosti na logice dynamického pohybu vozidel. Vlastní prostorotvorný aspekt plochy chodníku je pak potlačen jako „zbytková“ plocha.

Výměna původní mozaiky za novodobou vytváří novou situaci pro formování tradičních pražských vzorů. Vzhledem k většímu rozměru a pravidelnému půdorysu kostek je namnoze nesnadné vytvářet analogický dojem k působení původních dlažeb, jejichž struktura byla v detailu organičtější a jemnější. Je složitější vytvářet určité menší vzory odpovídající šířce chodníku nebo adaptovat tradiční vzory do nepravidelných půdorysných ploch chodníků, tedy obdobně měkce tyto vzory modelovat podle často dynamických křivek půdorysného tvaru ulic.

Pravoúhlé a diagonální dekorativní vzory jsou takto často redukovány na jednoduché obruby (bordury), které jsou svým výrazem chudé a dávají chodníku a tím i celému prostoru jiné, větší měřítko.

Často je používána mozaiková dlažba standardního rozměru i vzoru pro prostory domovních průchodů nebo přístupných dvorů. Zde působí neadekvátně měřítkem kostky i vzoru. Tato forma dláždění je totiž historicky spojena s veřejným prostorem, a proto by mu měla být i vyhrazena.

Chybou je i fakt, že se vytrácejí i bývalá specifická a důmyslná řešení půdorysných anomálií.

V územích typu III. - vilové čtvrti

Tato území trpí podobnými problémy jako předešlá. Krom toho se jedná o území relativně vysokého standardu, v minulých desetiletích upadající. Tato území měla v některých případech mozaikové chodníky, které byly nahrazeny živící, nebo jsou v nedobrému stavu.

V územích typu IV. - venkovská území

V těchto územích dochází v poslední době k výrazné stavební aktivitě. Tato území se rychle proměňují na residenční zóny. Standard úprav vlastních domů i veřejného prostoru jsou namnoze v rozporu s podstatou bývalého venkovského prostředí, které mělo svá specifika. Velmi časté je použití betonových tvárnic v kombinaci s betonovými obrubníky a živícínou vozovkou. V původně přirozeně tvarovaných prostorech se objevují často neorganické tvary nově vymezených chodníků, resp. vozovek. Ztrácejí se přirozené linie cest a pěšin i menší plochy trávníků a celek působí velmi sterilním dojmem. Mlatové povrchy, pro tato prostředí patrně nejpřirozenější se prakticky u nových úprav nevyskytují.

Častým problémem je nevhodně řešené osvětlení. Nejčastěji nevhodným typem svítidel, ale především nesprávnou volbou jejich velikosti.

Pro tento typ prostředí je významné vymezení pozemků vůči chodníkům - plotů a zídek, které jsou často nahrazovány neadekvátními formami, často i velmi nákladnými (například kamenný řezaný obklad zdi apod.).

DOMOVNÍ ŠTÍTY, ŠTÍTOVÉ STĚNY

Častým negativním jevem je, v případech nestejných výšky zástavby, a tím pohledového obnažení štítů, štítových stěn, je prorážení okenních otvorů. Přesto že existují spíše výjimečné případy jejich vhodného řešení, lze tento jev považovat za závadu. V některých částech historického města však spoluvtvářejí tyto štíty jejich charakter. Tyto případy nastávají především v místech potenciálních výhledů, a tím se naopak vepisují i do dálkových pohledů. Negativní je pak narůstající snaha z těchto výhledů těžit a prorážet zde, často velmi nevhodně, nová okna.

V některých případech, kde tato expozice existuje, nutno reklamu regulovat. Může existovat v podobě malby do omítky, avšak vždy řešenou tak, aby nenarušovala měřítkem barevností

nebo formou charakter vlastní architektury nebo daného prostředí, nebo se neprojevovala v panoramatických pohledech.

PARTER A OBCHODNÍ PORTÁLY

Parter domů, resp. jejich uliční průčelí v 1.n.p. je projevem velmi proměnlivých potřeb komerčních aktivit. Architektonicky se projevuje v různých obdobích svébytným řešením obchodních portálů s výkladci. Jejich hodnota je rozdílná. Vzhledem k velké a rychlé proměnlivosti jejich využití dochází často k odstraňování nebo nevhodnému přetváření těchto drobných architektonických výtvorů. Svěbytně řešené představené portály z přelomu 19. a 20. století byly v blízké minulosti často odstraňovány ve prospěch návratu k starší podobě obnažením a restitucí stavební podstaty objektu dále nepojednané. Dělo se tak namnoze na úkor značné výtvarné a řemeslné kvality i nově vzniklé architektonické jednoty prostředí. I v pozdějších obdobích však vznikaly obchodní portály, které, byť vyjadřovaly architektonické cítění své doby, byly přínosem hodným ochrany.

Častým jevem je také nevhodné, s daným typem architektury nesouznějící řešení firemního nápisu, resp. světelné reklamy na portálech.

Zcela nevhodné je zaslepování výkladců reklamou, či z důvodu pohledového uzavření.

Velmi negativním jevem je prolamování průčelí s cílem získání určitého předprostoru vlastní aktivity probíhající v přízemích otevřením do ulice.

ULIČNÍ PRODEJ, STÁNKY, RESTAURAČNÍ TERASY A ZAHRÁDKY

V městském interiéru se velmi často nevhodně projevuje různá forma uličního prodeje. V Praze se nedochovala jednotná forma uličních stánků ani se nevytvořila žádná úspěšná nová forma. Většina z existujících je architektonicky velmi diskutabilní a měřítkově předimenzovaná.

Stále více se množící terasy restaurací rozšiřující jejich plochu jsou místy umístěny natolik nevhodně, že brání významným pohledům a brání přirozenému provozu. Jejich vymezení je někdy natolik robustní, že vytvářejí nevhodné vizuální bariéry v prostoru (přitom volně stojící stolky a sedací nábytek mohou působit dosti transparentně).

Nevhodné je budování pódíí, především příliš vyvýšených, které již nevytvářejí pocit posezení na ulici, ale spíše otevřených, expandujících restauračních prostorů.

OSVĚTLENÍ

Veřejné osvětlení je často řešeno svítidly nevhodnými pro dané prostředí. To platí prakticky pro všechna území. Relativně nejkonsolidovanější je situace v místech použití kopií tradičních litinových svítidel. I v historických částech města však existují neforemné a často vůči měřítku ulice převyšované novodobé kandelábry.

V poslední době se objevuje mnoho dalších světelných zdrojů, které přexponovávají uliční prostor. Ať již se jedná o intenzitu osvětlení výloh, obchodních parterů či celých průčelí, nasvětlených, či prosvětlených plošných reklamních panelů.

Nevhodné je často používáno i neonových trubíc a jejich barevnosti. Tyto formy lze akceptovat v komerčně živých prostorech centra, na významných obchodních třídách, zcela nevhodné jsou do historických ulic především Starého Města a Malé Strany.

Obdobně je zde čím dál více nevhodně užíváno různých laserových i kmitajících světelných efektů, někdy je i využíváno ploch chodníků jako ploch na nichž je prováděna projekce hrozící oslněním chodců.

Problematické se jeví i osvětlování některých celých budov často opět trpících přílišnou světelnou intenzitou.

REKLAMA

Prostředí města je čím dál více zplaněno různou formou vizuálních informací a reklamy. Jakkoli do jisté míry do některých částí města patří a spoluvytváří jeho podobu, jsou její projevy čím dále více v rozporu s podobou hodnou ochrany městského interiéru. Pro její četnost v uličním prostoru mizí jeho přehlednost, podélná průhlednost především uličních prostorů, a pod reklamou často mizí vlastní architektura města. Příčně umístěvané praporce, výstrče, reklamy na svítidlech veřejného osvětlení, reklamní stojky, výrazná ohraničení restauračních teras a enormní rozměry reklamních slunečníků přehlušují dojem z vlastního prostoru.

Výkladce by neměly být používány jako plochy pro reklamu a měly by sloužit svému účelu, ukázce zboží za sklem.

Zcela nevhodné pro všechny typy prostorů jsou různé příčné převěsy přes celou ulici.

Rušivé je i časté použití velkoplošné reklamy pod záminkou zakrytí stavebních prací.

Pro pěší provoz na chodnících jsou obtěžující i nebezpečné volně stojící reklamní panely (tzv. „ačka“).

TECHNICKÉ PRVKY

V městském interiéru se objevuje čím dále větší množství velmi často nevhodně umístěných technických prvků. Jejich umístění je ryze účelové a často vytvářejí nevhodné skrumáže. Pokud jde o antény, jedná se o parabolické, které ruší vzhled průčelí i viditelných částí střech nebo množství zařízení mobilních telefonních sítí, často nevhodně umístěných a vytvářejících bizarní dominanty na střechách, štítech nebo i průčelích domů.

Často jsou také bez vůle po estetičtějších řešení umístěna v interiéru města různá dopravní, dopravně signalizační a s tím související zařízení.

Svébytnou problematikou jsou troleje, které sice nelze eliminovat, avšak jejich nosiče by měly být součástí kvalitního mobiliáře s vlastní estetikou, nikoli pouze brutálně užitkovou záležitostí a umístěvány více v určitém souladu s ostatními vertikálními prvky, především veřejným osvětlením.

Obecněji lze konstatovat, že i ostatní zařízení (telefonní budky, poštovní schránky, taxametry) nemají kvalitu odpovídající památkově chráněným územím, přesto, že by jejich řešení mohlo být součástí určité svébytnosti města.

V poslední době se objevují i zcela nové prvky, například kamerové systémy. Především ty, které jsou určeny soukromému použití, jsou často necitlivě umístěvány na průčelích a často hyzdí vstupy do domů.

Z interiéru města by měla být vyloučena v maximální míře jakákoli dosud existující vzdušná vedení, vyjma trolejí. To platí pro všechny typy území, s určitou možností výjimek v územích typu IV. - venkovského charakteru.

DOPRAVNÍ ZNAČENÍ

Přesto, že je dopravní značení nezbytnou součástí provozu ve městě a je nutností danou příslušnou vyhláškou, lze konstatovat, že při jeho dnešním zmnožení vytváří často velmi rušivé shluky silně ovlivňující vzhled prostředí. Bylo by vhodné ve spolupráci s Policií ČR prověřit vhodnost a nutnost jeho rozmístění. Jistě by bylo žádoucí a možné provádět jejich instalaci estetičtějším způsobem.

Obdobně je tomu s horizontálním značením.

8. ČLENĚNÍ ÚZEMÍ NA TYPY

Úkol byl zadán pro území všech pražských památkových rezervací a zón. Jedná se o soubor 16ti území velmi odlišného charakteru. Jedná se o městské památkové rezervace (1) a zóny (8) a vesnické památkové rezervace (2) a zóny (5). Tyto odlišné charaktery území, projevující se krom odlišného historického vývoje strukturou uliční sítě, typem okolní zástavby a měřítkem a formou uličního prostoru jsou jedním z významných kritérií diferencujících přístup k ochraně a utváření interiéru města. Území lze utřídít do určitých skupin podle jejich převažujícího charakteru.

V následujícím členění jsou dále uvedeny a popsány jejich základní charakteristiky z pohledu utváření jejich „interiéru“:

ÚZEMÍ HISTORICKÉHO CENTRA - PPR TYPU I.

Toto území v sobě zahrnuje více odlišných typů (popsaných dále). Svěbytné je pro něj však prostředí především středověké uliční struktury, nejčastěji reprezentované velmi úzkými uličními prostory, křivolakého půdorysného průběhu s rostlou a velmi pestrou okolní zástavbou, často částečně transformovanou pozdější stavební aktivitou.

Stísněné prostorové podmínky místy nevytvářejí ani možnost rozvinutí standardního uspořádání ulice s chodníky po obou stranách.

Jedná se nejčastěji o charakter prostorů vytvářejících základní podobu historické Prahy. Součástí tohoto prostředí jsou obytné části, ale i četné drobné komerční aktivity.

Vyskytují se zde prakticky všechny typy zástavby a obdobně všechny typy jejich vztahu k úrovni chodníků. Specifické je zde působení domovních průchodů a využívání dvorů pro komerční aktivity.

Bohatství dochovaných prostorových řešení, mobiliáře i dlažeb a jejich vzorů je zde největší a nejpestřejší. Často dává jednotlivým místům jedinečný s nimi spojený charakter.

Z pohledu ochrany zde lze nalézt četné další hodnotné architektonické prvky spoluvytvářející prostředí.

Méně významné je působení stromové zeleně, která se zde vyskytuje (s výjimkou přestavěných částí, počítaje v to nábřeží) spíše v podobě solitérů zasazených do mříží, či v některých případech, především na Malé Straně, přímo do vozovky. Ve dvorech lze zaznamenat přítomnost popínavé zeleně.

Četné jsou prostorové nepravidelnosti vyžadující zcela individuální přístup.

ÚZEMÍ VZNIKLÁ PŘEVÁŽNĚ KE KONCI 19. STOLETÍ TYPU II.

Tato území vznikala často na základě vytyčených plánů v poměrně časově krátkém úseku. Tvářnost jejich městského interiéru je tedy poměrně stejnorodá, stejně jako je pravidelné utváření jednotlivých uličních prostorů, podléhající určité typizaci, typologii z pohledu jejich šířek, okolní zástavby a utváření parteru domů. Došlo zde již k jasnější stratifikaci funkcí, která se projevila v utváření vztahu přízemí domů k chodníku. Hlavní třídy byly jasně vytyčeny a uzpůsobeny obchodní funkci parteru, stejně jako ulice residenční. Pravidelné vymezení ortogonálně nebo radiálně probíhajících ulic je naplněním klasického symetrického uspořádání profilu s vozovkou a okolními, již velkoryseji dimenzovanými chodníky. V některých částech území, spíše však výjimečně, lemovanými zelenými předzahrádkami (Vinohrady, Nusle, Dejvice).

Stromová zeleň byla často plánovitou součástí ulice. Stromořadí se však namnoze nedochovala. Plánovitě byly v územích založeny i parkové plochy.

Zmíněná jednota utváření umožňuje typická řešení prostá větších nepravidelností.

Povrchy vozovek byly také standardizovány v podobě větší, nejčastěji žulové nebo křemencové dlažby, stejně jako pravidelné vzory mozaikových dlažeb.

Obdobně veřejné osvětlení našlo své systemizované umístění na hranách chodníků.

OBYTNÁ ÚZEMÍ VILOVÉHO CHARAKTERU TYPU III.

Mezi chráněnými územími jsou i plánovitě založené vilové čtvrti. Jejich interiér je tvořen převážně ulicemi vymezenými ploty a opěrnými zídками. I zde je možno odlišit různé šířky uličního prostoru utvářeného spíše podle jejich dopravního významu. Poměrně architektonicky pestrá individuálně pojatá zástavba prostorově nevymezuje uliční interiér tak výrazně jako vlastní oplocení.

V některých případech jsou významnější ulice lemovány stromořadím.

Do uliční sítě jsou implantovány často menší parkové plochy zeleně.

Některé uliční prostory jsou přechodovým typem k parkové ploše, především tam, kde se jedná o široký, někdy zatravněný, jindy stromořadím doplněný střední pás zeleně.

Povrchy vozovek i chodníků spíše byly dlážděné a namnoze se nedochovaly. Dnes dominuje živичný povrch vozovek i chodníků.

OBYTNÁ ÚZEMÍ VENKOVSKÉHO CHARAKTERU TYPU IV.

Součástí chráněných území jsou i zbytky venkovského zastavění. Jejich půdorysné uspořádání je nepravidelné a nevytváří většinou tradiční uliční prostor. Obdobně nepravidelná je i hmotová skladba domů s častými předzahrádkami. Vozovky byly většinou dlážděné, avšak dnes jsou často živичné. Chodníky mají velmi pestrý povrch. Jejich průběh je často nepravidelný stejně jako struktura zástavby a průběh ulice, resp. cesty, často přecházející do úzkých pěšin lemovaných neohrazenými menšími travnatými plochami. Roli centrálních prostorů tvoří návsi, resp. okolí kostelů s bývalými hřbitovy.

Podíl zeleně všeho typu je v tomto prostředí významný. Spoluvytváří podobu interiéru území.

Hodnotou jsou zde tradiční formy plotů, zídek, schodišť, vrat apod. Nalézají se zde také drobné architektury jako jsou kapličky, Boží muka, zvoničky ale i kašny a někdy velmi svébytné formy mobiliáře (lavičky, altán apod.).

Tabulka číslo 1
ČLENĚNÍ A OZNAČENÍ JEDNOTLIVÝCH ÚZEMÍ
(PAMÁTKOVÝCH REZERVACÍ A ZÓN)

název území	typ ochrany	typ území	charakter území	index území*
Pražská památková rezervace	MPR	A	I.	A1
Nusle	MPZ	B	II.	B1
Vinohrady, Žižkov, Vršovice	MPZ	B	II.	B2
Barrandov	MPZ	B	III.	B3
Smíchov	MPZ	B	II.	B4
Baba	MPZ	B	III.	B5
Dejvice, Bubeneč, Horní Holešovice	MPZ	B	II.	B6
Vilová kolonie Ořechovka	MPZ	B	III.	B7
Karlín	MPZ	B	II.	B8
Ruzyně	VPR	C	IV.	C1
Stodůlky	VPR	C	IV.	C2
Osada Rybáře	VPZ	D	IV.	D1
Staré Bohnice	VPZ	D	IV.	D2
Staré Ďáblice	VPZ	D	IV.	D3
Kralovice	VPZ	D	IV.	D4
Stará Hostivař	VPZ	D	IV.	D5

* index je totožný s plány pro Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování analyticko - regulativní popisů a map památkové ochrany

Typ ochrany území

A	MPR	Městské památkové rezervace
B	MPZ	Městské památkové zóny
C	VPR	Vesnické památkové rezervace
D	VPZ	Vesnické památkové zóny

Typ území z pohledu klasifikace interiéru města

- I.** Území historického centra - PPR
- II.** Území vzniklá převážně na přelomu 19. a 20. století
- III.** Území převážně vilového charakteru
- IV.** Území venkovského charakteru typu

Index území

Označení jednotlivých území podle typu ochrany a pořadového čísla

II.

URBANISTICKÉ ASPEKTY

9. ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ SLEDOVANÝCH PROSTORŮ A URBANISTICKÉ ASPEKTY OCHRANY

Metodika se zabývá veřejným interiérem města, do něž jsou zahrnuty především:

- uliční prostory
- náměstí a ostatní veřejná prostranství, která je možno považovat za urbanizovaná

Popsány jsou i prostory, které lze považovat za poloveřejné, resp. podléhající určitým omezením z pohledu přístupu:

- domovní průchody
- pasáže

V této práci není přímo řešena problematika navazujících prostorů, jimiž jsou vnitroblokové prostory a dvory, neboť tyto prostory jsou součástí práce zbývajících prostorem vnitrobloků.

Urbanistickými aspekty v rámci této práce je míněno **prostorové uspořádání** interiéru města a **role jednotlivých typů prostorů v okolní struktuře**. Jejich nositelem jsou jednotlivé **typologické součásti**, které prostor vytvářejí.

OBECNĚ

Metodika je postavena na možnosti zobecnění zásad ochrany a utváření pro dané typy prostorů. Vychází z předpokladu, že i přes značnou nesourodost stavebního fondu památkových rezervací a zón a obdobnou nesourodost charakteru jejich prostorů je možno nalézt určitý rámcový systém, který umožní pracovat v jejím rámci nikoli pouze s obecným městským interiérem, ale naznačit vhodnost použití dále popsaných prvků, které jej spoluvytvářejí. Přesto v tomto modelovém pojetí zůstává značná část prostoru natolik svébytná, že vyžaduje individuální řešení, které však může být uvedenými zásadami inspirováno.

Jedná se o významný předpoklad předjímající, že městský interiér, resp. jeho ochrana není ani pouze ad hoc prováděnými rozhodnutími, ani aplikací zcela obecných pravidel, ale že účinná ochrana, resp. dotváření harmonické podoby prostředí v sobě nese nejen potřebu, ale historii daný potenciál určitého, byť dosti složitého řádu. Tvořivý element je zde posunut do roviny úvahy o výběru nebo aplikace popsaných modelových přístupů. Není tak eliminován, jenom je zde snaha řešení podříditi obecněji pojaté jednotě městského interiéru.

10. ANALÝZA URBANISTICKÉHO USPOŘÁDÁNÍ PROSTORŮ PODLE DRUHU A JEJICH TYPOLOGICKÝCH SOUČÁSTÍ

10.1. ULIČNÍ PROSTORY Obecná prostorová charakteristika

Dominantním prostorem městského interiéru jsou ulice. Jedná se o universální prostorové kontinuum, často mnohem staršího původu nežli stavební struktury jej vymezující. Pro obraz města mají zásadní význam. V dalším jsou tyto prostory klasifikovány z pohledu prostorového (morfologického) a významového (provozně funkčního).

V dalším textu jsou popsány podrobněji především zásady ochrany uličního prostoru.

10.2. DOMOVNÍ PRŮCHODY A PASÁŽE

Obecná prostorová charakteristika

Domovní průchody a pasáže jsou specifickými prostory navazujícími na veřejný interiér města. Propojují tuto veřejnou část s vnitroblokovými prostory, resp. jednotlivými dvory. Pro pražské prostředí jsou jedním z jejich prostorových specifíků, především v rámci PPR. Jsou také jejich bohatstvím, protože výrazně spoluvytvářejí fenomén staropražského prostředí. Přestože slova „průchod“ a „pasáž“ jsou vlastně synonyma, mají v našem prostředí odlišný význam a vyjadřují dosti typologicky odlišné prostory. A to jak původem, tak jejich účelem.

DOMOVNÍ PRŮCHODY Obecná charakteristika

Domovní průchody jsou starší formou nežli pasáže. Z hlediska prostorového utváření se jedná o prostorově velmi pestré útvary. To je dáno faktem, že průchody jsou vlastně spojnicí procházející nejen uličnímu domy (nejčastěji jejich průjezdy), ale protínají také jejich dvory a zahrady. Lze tedy říci, že jsou prostorovým řezem různých součástí domovního bloku.

Prostor průchodů bývá částečně krytý (v prostorech domů, jimiž prochází) a částečně otevřený (v prostoru vnitrobloku resp. dvorů). Kromě výjimečných případů, kdy prochází jedinou stavbou, je zpravidla stavebně velmi heterogenní, není jednotně architektonicky pojatý. Zpravidla nebyl vybaven obchodními zařízeními ani výkladci a představoval tak účelový vstup do vnitrobloku, resp. průchod jako zkratku ponejvíce v místech, kde to uliční, bloková struktura vyžadovala (rozměrné domovní bloky).

Lze je považovat za prostory poloveřejné. Je to dáno tím, že se zde dominantně jedná o prostory procházející přes soukromé vlastnictví, volný průchod bývá zajištěn věcným břemenem a navíc časově limitován. Princip průchodu soukromým prostorem je významnou součástí jeho atmosféry.

Z povahy struktury plyne, že se při jejich ochraně jedná o pestrý soubor problémů, souvisejících zde spíše s ochranou vnitrobloku, která je předmětem specifického metodického úkolu. Vyžadují velmi individuální přístup založený na poznání okolních stavebních struktur, neboť nemají vlastní architektonické ztvárnění. Prvky, které se zde vyskytují, jsou spíše povahy související s domovními dvory. Jedná se často o drobné detaily, což je dáno odlišným měřítkem od prostorů veřejných.

Zásady ochrany a obnovy průchodů

Za nevhodné je nutno považovat:

- jednotné zadláždění ploch, jimiž průchod vede
- mechanické přejímání uliční dlažby (i mozaikové)
- snaha o architektonické sjednocení průběhu průchodu odlišně řešenými domovními objekty
- budování výkladců ve vnitřních prostorech domů
- zastřešování dvorních částí průchodů
- přeměna částí průchodů na průchozí interiér prodejny
- budování vjezdů do podzemních garáží v průjezdech
- likvidace průjezdového chodníčku

Žádoucí je:

- zachovat diferencovaný průběh průchodu v souladu s prostředím, jímž prochází
- rozlišovat mezi interiérovou a exteriérovou dlažbou
- kultivovat prostředí vnitrobloku, resp. dvora, jímž se prochází, např. odstraněním nevhodných provizorií
- zachovávat intimitu prostředí dvorů
- omezit na minimum firemní a reklamní zařízení, vyloučit světelná kmitající a blikající zařízení a nevhodné projekce
- osvětlení průchodů neřešit lucernami obvyklými pro veřejné prostory, ale specifickými formami, především s ohledem na prolnutí prostředí (často obytných) domů s transitem, nedovolovat umístování hlučných provozů
- udržet časově limitovaný přístup veřejnosti

PASÁŽE

Souvislost pasáží s prostorovou strukturou města jako předmětu památkové ochrany vede k tomu, že jsou zahrnuty i do tohoto tématu, přestože jsou součástí specifické metodiky (Metodický materiál pro posuzování novostaveb a přístaveb ve vnitroblocích a pro ochranu prostředí vnitrobloku v PPR, kap 6.). Především jako součást prostorového skeletu historického města.

Pasáže namnoze vykazují znaky samostatné stavby napříč blokem s ambicí na vlastní architektonické řešení. Ve vnitrobloku představuje pasáž uzavřenou jedno či víceposchodovou hmotu vestavěnou částečně do prostoru vnitrobloku. Jednotlivé pasáže se liší zastavěným objemem, charakterem svého průběhu (pasáže přímé, zalomené, síťové) či profilem, zpravidla jsou však jednotně architektonicky řešeny, a představují tak svébytný typ architektonického díla. Vlastní vznik pasáží souvisí s poněkud jinou potřebou, nežli tomu je u domovních průchodů. Hledisko komunikační, ve smyslu kratšího spojení dvou protilehlých míst ve městě není vždy prioritní. Hlavním důvodem je spojení, obslužení vnitroblokem postupujících staveb, ale především se jedná o rozšíření ploch komerčně využívaného parteru (i když existují samozřejmě i jiné důvody, které zde spolupůsobí). U pasáží je rovnovážně zastoupena komunikační a komerční funkce. Charakteristické jsou zde (v duchu naznačeného zdrobnělého měřítko) menší obchody nebo restaurační a kavárenská zařízení, která mohou i do prostoru pasáže expandovat.

Bylo by možné definovat mnoho typologických forem, což by příslušelo samostatné práci. Dochované pasáže v chráněných územích, především PPR, je nezbytné pro jejich architektonickou kvalitu, často uměleckořemeslné a technické provedení považovat za hodnotnou součást památkového fondu, která vyžaduje ochranu, obnovu a rehabilitaci těchto děl a neumožňuje jejich radikální přestavby.

Zásady ochrany a obnovy pasáží

Předmětem ochrany je pasáž jako ucelené architektonické dílo ve všech jeho součástech - podélném a příčném profilu, viditelných konstrukcích, zejména zastropení, ucelené architektury obchodních portálů a výkladců, materiálech povrchů, zejména dláždění, uměleckořemeslných a technických detailech a výtvarných dílech.

Za nevhodné je nutno považovat:

- mechanické přenášení prvků, uličního mobiliáře, dlažeb, osvětlení reklam apod. do pasáží, neboť jsou svébytným typologickým prvkem s vlastními potřebami a především měřítkem na pomezí interiéru a exteriéru
- degradování pasáží neúměrným zvětšováním ploch spojených prodejen, a tím ochuzení jejich atmosféry
- uzavírání pasáží posuvnými dveřmi na fotobuňku nebo turnikety
- charakter prvků v pasážích by měl být na velmi vysoké úrovni a podporovat kvalitu a eleganci designérských prvorepublikových řešení
- u vícepodlažních pasáží se vyskytuje snaha učinit snadno přístupnými komerční prostory umístěné v patře – proto jsou nově osazovány eskalátory, které nejsou nejvhodnější
- zcela nevhodná je proměna celé plochy pasáže na interiér prodejny nebo restaurace a praktické zamezení průchodnosti takto vzniklého prodejního prostoru
- rozšiřování prodejních ploch a zužování profilu průchozí komunikace je jako základní přestavba pasáže jako architektonického díla nepřijatelné

Žádoucí je:

- zachování rozdělení plochy pasáže na průchozí prostor a prostory jednotlivých prodejen a provozoven
- hlídat maximální průchodnost pasáží
- vrchní osvětlení pasáže (zpravidla luxferami) je žádoucí obnovit, pokud bylo zastřeno neprůsvitnými krycími nátěry izolačního charakteru
- pohledové stropní konstrukce je nepřijatelné „kapotovat“ a deštit
- původní výkladce vytvářející zpravidla spojitý architektonický rámec traktující pasáž je žádoucí zachovat, případně repasovat, v případě jejich fyzické neudržitelnosti je nejvhodnějším způsobem vytvoření kopie zachovávající profily a materiál rámu
- dlažbu, často z velmi drobných kostek ze slinutého keramického střepu je vhodné zachovat, anebo pořídit její kopii, náhrada kamenem je zásadně nežádoucí
- případné obklady stěn mimo plochy výkladců je třeba v maximální možné míře zachovat anebo doplnit stejným materiálem stejné skladby

10.3. NÁMĚSTÍ, PROSTRANSTVÍ dodatek k obecnému (uličnímu)prostoru

Klasifikace volných prostranství, náměstí je obdobná jako uličních prostorů. Obdobně jako u uličního prostoru nebo průchodů a pasáží je zde aplikována klasifikace podle jejich prostorových (morfologických) parametrů a jejich parametrů významových (funkčně provozních). Při obojím je použita i klasifikace podle způsobu jejich vzniku.

Jsou stanoveny tyto základní typy, charaktery :

AA - organické (rostlé) prostory (ve výkresech Analyticko regulativních popisů jsou značeny modře)

BB - založené, cíleně navržené prostory (regulované) (ve výkresech Analyticko regulativních popisů jsou značeny červeně)

CC - spontánně vzniklé, nedotvořené, nezastavěné části parcel, residuální prostory (ve výkresech Analyticko regulativních popisů jsou značeny žlutě)

DD - nezastavěné části parcel, residuální prostory (ve výkresech Analyticko regulativních popisů jsou značeny fialově)

11. 1. PROSTOROVÉ UTVÁŘENÍ INTERIÉRU ULIČNÍHO PROSTORU, PROFILU

Prostorovým utvářením je zde míněna především organizace příčného profilu ulice z pohledu prostorového a provozně funkčního.

Řešení uspořádání profilu je ovlivněno především vlastní šířkou uličního prostoru. Dále pak půdorysným průběhem, historickým obdobím jejího vzniku či formy zástavby, která jej vymezuje a konečně i funkční charakteristikou.

Obecné dnešní uspořádání s výškovým odlišením chodníků, lemujících stavební (uliční) čáru, oddělených od vozovky zcela dominuje všem lokalitám. Především je pak typickým prvkem koncepce prostoru urbánních struktur vzniklých od druhé poloviny 19. století. Tento model opanoval postupně i starší urbánní struktury až do dnešních dnů. Vytvořila se tak určitá situace v níž je toto uspořádání chápáno jako určitý stabilizovaný model, ba dokonce tabu (existuje několik uličních prostorů, které nejsou takto uspořádány - jedná se především o některé velmi úzké profily, v historickém centru Řetězová, Seminářská, Zlatá, Boršov...). Racionálně pojato je toto uspořádání logické z pohledu organizace pěší a automobilové dopravy jako integrální součásti městského interiéru. Dnes je znovu prověřováno snahou po zobytnění uličních prostorů, která vede k vytváření tzv. pěších zón, nebo zklidněných komunikací, kde plocha pro pěší dominuje. Jednoznačné odmítnutí alternativy jiného, nežli popsaného výškového řešení profilu není vhodné, neboť je svým způsobem i nehistorické. Je nutno postupovat individuálně a hledat vždy mezi vývojovými stadii optimální řešení, nejlépe vyhovující dané situaci. Jakákoli a priori paušalizace je na škodu celkovému působení interiéru města.

Enormní nárůst individuální automobilové dopravy a z toho plynoucí ztráta obytnosti města a bezpečí chodců vedla k hledání jiných forem uspořádání uličního prostoru. V závislosti na míře nutného, resp. přípustného dopravního zatížení je stále více žádoucí tradiční výškový profil modifikovat ve prospěch pohodlí pěších. Tyto úpravy mají svůj odraz v zatřídění komunikací podle jejich dopravní funkce. Nutno však poznamenat, že vytvářejí novou, často staronovou obdobu uličního prostoru, jako výškově nečleněné plochy. Z pohledu ochrany mohou být špatně zvolená řešení polemická, dokonce někdy i velmi nevhodná. Z toho plyne, že je nutno posuzovat dnes netradiční úpravy profilu individuálně.

Za zmínku stojí svébytná problematika dodržování určitých prostorových norem (šířky jízdních pruhů, poloměry vnějších hran chodníků, rozměry míst vyhrazených pro parkování). Zde je často jejich aplikace v přímém rozporu s požadavky památkové ochrany, resp. utváření městského interiéru.

Je třeba i upozornit na existující rozpory ve vymezení ploch pro parkování a zmíněných norem. Již dnes jsou tyto vymezeny ve skromnější prostorové náročnosti, např. v sektorech vymezených k parkování residentů v centru Prahy (tzv. modrá zóna).

a) Chodníky

Problematika souvisí s výše popsaným utvářením profilu ulice.

Vznik a vývoj chodníků a jejich úprav je založen na velmi věcném základě (zde nejsou sledovány historické souvislosti ale věcné podmínky vzniku). Tím je vyhrazení prostoru, kde zranitelnější z uživatelů ulice, chodec, nalézá jasně vymezené a bezpečné útočiště. Primárně komunikační funkce poskytuje při určitých parametrech (míněno šířkových) i jiné možnosti. Jako místa určité krátkodobé rekreace (např. na lavičkách), pro rozšíření komerčních ploch

v přilehlém parteru (restaurační a kavárenské terasy, vyložení zboží) a v určitých případech i pro umístění prodejních stánků, výjimečně trhů.

V pražském, především historickém prostředí (týká se i památkových zón), je podoba chodníků svébytná a charakteristická, přestože prošla i fází značné degradace, především z pohledu jejich povrchů.

Nejčastěji jsou vyvýšeny oproti vozovce (a to nestejnou výškou, která závisí podstatně na odvodnění, ale může se také stát předmětem koncepční rozvahy), lemovány kamennými, převážně žulovými nebo mramorovými obrubníky. Jejich výška nad vozovkou není konstantní, což umožňuje vytváření individuálních situací. V některých úzkých ulicích, například Starého Města (Jilská), jde o minimální převýšení vytvářející v jinak velmi málo dopravně zatížením profilu symbolické vymezení na straně jedné a určitý komfort pro četné chodce na straně druhé (neboť překonávání výškového rozdílu je obtěžující a určitou bariérou, nejen pro lidi s omezenou mobilitou). Naopak u dopravně zatížených komunikací je vyšší obrubník zárukou bezpečí chodců.

(V počátku devadesátých let byly namnoze již provedeny úpravy usnadňující handicapovaným osobám snazší překonání výškového rozdílu ve formě malé rampy)

Je důležité, aby si chodníky, ve vztahu k uspořádání profilu ulice, zachovaly určitou půdorysnou proporci. Jejich neúměrné rozšíření, při zachování snížené nivelety vozovky, je někde nevhodné. Proporčně by měly vždy vyjadřovat, architektonicky pojímáno, určitou podnož okolních domů.

Půdorysné vymezení chodníků, tak jak tomu je především v prostorech charakteru I, „rostlých“ a nepravidelných prostorech, může jedinečnost umocnit, nebo naopak oslabit.

Tam, kde to šířka chodníků umožní, budou na jejich okraji umístěna svítidla a stromová zeleň.

Viz také kap. 14.1.

b) Vozovky

Komplementárním prvkem chodníku je vozovka. Obvykle je její plocha dále nečleněná. V některých případech jsou půdorysně vyčleněny plochy pro parkování vozidel (zálivy).

Přesto, že se jedná o velmi úzce účelovou plochu, její vymezení i utváření by mělo zohlednit historickou či estetickou logiku daného prostoru. Je tím míněno její vymezení, které v chráněných územích nemůže odrážet jen logiku dynamické dopravy s jejím normativními parametry. Viz také kap. 14.1.

11. 2. CHARAKTER OKOLNÍ ZÁSTAVBY VE VZTAHU K DANÉMU PROSTORU

a) Absolutní výšky zástavby

Absolutní výška zástavby vymežující prostory, interiér města, zejména uliční, je podstatným prvkem ovlivňujícím jeho utváření. Poměr šířky prostoru k výšce je určující pro měřítko jednotlivých prvků, adekvátní danému prostředí (výška a umístění osvětlení, volba stromové zeleně, velikost přípustných reklam apod.).

b) Relativní vyrovnanost výšky okolní zástavby

Pro obraz a charakter městského interiéru má, krom absolutní výšky zástavby velký význam také vyrovnanost výšek jednotlivých domů. Do podoby prostoru tak, v pražském prostředí obecně velmi často, vstupují obnažené domovní štíty, štítové stěny. Přístup k jejich úpravám je důležitou součástí působení městského, resp. uličního interiéru.

Lze říci, že podle typů území je tento fakt jak estetickou závadou (nejspíše území typu II., čtvrtí vzniklých ke konci 19. století, pokud není tento jev důsledkem svažitého terénu), tak pro některá území je integrální součástí jejich charakteru (nejspíše území typu I.-historického centra - PPR a typu IV. - obytná území venkovského charakteru).

c) Vyrovnanost uliční (stavební) čáry

Vyrovnaností zde není míněn průběh (např. oblý nebo nepravidelný), ale jeho kontinuita. Z důvodů postupného rozšiřování uličních prostorů, nejčastěji na základě nově aplikované regulace. Vzniklé odskoky uličních čar vytvářejí specifické situace obnažující štítové stěny domů po celé výšce objektů. Tyto situace jsou časté především v historickém centru (území typu I.), ale nalézáme je i ve čtvrtích z přelomu 19. a 20. století (území typu II.), kde byla místy původní regulace přehodnocena.

Přestože bývají odstoupení uliční čáry považována za závadu, jsou zároveň oživením uličního prostoru a mohou vytvořit svébytné zajímavé prostorové situace, které jsou obohacením prostoru (umístění zeleně, mobiliáře apod.).

11. 3. CHARAKTER OKOLNÍ ZÁSTAVBY VE VZTAHU K PARTERU

a) Výškový vztah 1.n.p. k chodníku

Vztah výšky 1.n.p. k niveletě chodníku je základním prvkem majícím vliv na utváření parteru, resp. potenciálu jeho využití pro komerční funkce. Krom klasického modelu vyrovnané výšky parteru a chodníku nalézáme i formu zvýšeného přízemí, mezaninu, typickou pro významné, zpravidla veřejné budovy a pro obytné objekty (nejčastěji v území typu II., ale v některých případech i typu I.). V některých případech zde vzniká využití sníženého přízemí vhodného pro komerční využití. Tyto případy, až na výjimky, řeší problém ev. zpřístupnění vyrovnávacími schody, které jsou již většinou součástí interiéru domu. Vstupy do zvýšené nebo snížené úrovně budou v principu řešeny v rámci objektu, resp. za linií uliční čáry.

Zvláštní situace nastává ve svažitých ulicích, kdy je nutno vyrovnávat výšku terénu stupni (např. v Bartolomějské ulici na Starém Městě). Specifické jsou i různé nivelety uličního prostoru, kde se uchovaly zbytky staršího terénu. Tyto situace dávají vzniknout někdy soklům domů, které rozdíl vyrovnávají (např. v ulici Karolíny Světlé na Starém Městě).

Významné je při úpravách povrchů neustále nenavyšovat stávající nivelety, naopak rehabilitovat původní. Tato navýšení výrazně degradují architektonické působení objektů (narušení proporčních vztahů, především soklů domů).

V tomto smyslu je potřeba i koordinace se správci technických sítí, resp. vytváření situace, kdy budou sítě již v předstihu ukládány tak, aby případná rehabilitace nivelety byla možná.

b) Míra a forma otevření parteru k ulici, resp. umístění vstupů

Přístupnost 1.n.p. je dána také vlastním stavebním, architektonickým utvářením objektů, kdy existuje celá škála řešení z pohledu míry jeho otevřenosti k chodníku. Od zcela nepřístupných forem, v tradiční architektonické podobě plného soklu, až po otevřené arkády a loubí, nebo v novodobějších objektech uvolnění celého parteru domu díky skeletové konstrukci či vykonzolování.

Novodobým problémem ochrany, resp. řešení problematiky parterů domů je budování domovních nebo vnitroblokových podzemních garáží. Pokud se jedná o objekty v souvislé zástavbě, které nemají vlastní domovní průjezd, vzniká potřeba vytvoření vjezdu, otvoru v parteru domu. Jedná se především o situaci v územích typu I. a II. Vzhledem k problematické prostorové situaci s parkováním residentů v některých památkových zónách je vhodné hledat řešení, jak budování podzemních parkingů usnadnit. Je ve svém důsledku

ochranou veřejných prostorů města. Za nevhodné je třeba považovat budování ramp ve veřejném uličním prostoru.

Proto je možno, po uvážení konkrétní situace, řešit vjezdy v rámci dvorů, průjezdů, a dovolí-li to situace, i v domovních průčelích v rámci soklu, resp. zvýšeného přízemí.

Základní urbanistická kritéria pro určení typu prostoru:

1. prostorová (především půdorysná) charakteristika jednotlivých ulic
2. provozně funkční role (význam) ulice v rámci prostorového kontextu uliční sítě

Kombinací prostorově a provozně funkčně definovaných typů prostorů může tedy vzniknout 16 různých forem prostředí (pracovně označených A₁ - D₄) jako základ pro podrobnější analytiko regulativní popis konkrétních území nebo jejich částí.

Tabulka číslo 2
KLASIFIKACE (MOŽNÉ KOMBINACE) TYPŮ PROSTORŮ
DLE VZTAHU JEJICH VÝZNAMU A MORFOLOGIE

Provozně funkční (významová) klasifikace (vybavení prostorů) → prostorová klasifikace (uspořádání prostorů) ↓	A. hlavní městské prostory - prostory celoměstského významu	B. významné městské prostory - prostory čtvrtového významu	C. doplňující městské prostory - prostory lokálního významu	D. intimní prostory města - obytné - klidové prostory města
1. charakter „rostlých“ prostorů	A₁	B₁	C₁	D₁
2. charakter „nedokončených - regulovaných“ prostorů	A₂	B₂	C₂	D₂
3. charakter pravidelných, „regulovaných“ prostorů	A₃	B₃	C₃	D₃
4. charakter v okolní zástavbě „nespojitéch“ prostorů	A₄	B₄	C₄	D₄

12. DEFINICE ZÁKLADNÍCH TYPŮ DLE PROSTOROVÉ CHARAKTERISTIKY

Definice prostorů jsou koncipovány především pro obecné případy s uvedením typu území, pro něž jsou charakteristické nebo atypické.

Není-li určeno v zásadách jinak, je charakteristika zároveň popisem podoby hodné ochrany, resp. dalšího utváření prostoru.

12.1. CHARAKTER PROSTORŮ 1 - „ROSTLÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem rostlých prostorů typu 1 jsou míněny městské interiéry, uliční prostory s nepravidelným, někdy zakřiveným půdorysem, resp. průběhem, často velmi starého původu. Častý je proměnlivý šířkový profil tvořený historickou okolní zástavbou.

- Charakteristické pro prostředí území typu I. - historická a v některých případech typu IV. – venkovská.
- Jedná se o prostory tvořené nejčastěji nejstaršími trasami městské struktury a tomu často odpovídajícími typy okolní zástavby. Domy byly často následně transformovány nebo i nastavovány, především v období do konce 19. století. Parcelace - rytmizace objektů v uličním profilu je často nepravidelná, víceméně středověká.
- Uliční čáry jsou často zcela nepravidelné, zakřivené, někdy i nesouvislé v návaznosti na vlastní uliční profil.
- Vymezení chodníků vůči vozovce je nepravidelné, vytvářející svébytnou dynamiku a rytmizaci prostoru.
- Povrchy jsou převážně dlážděné, u vozovek nejčastěji velkou žulovou nebo křemencovou dlažbou, u chodníků nepravidelnou štípanou mozaikovou dlažbou s individuálním řešením tradičních pražských vzorů.
- Výška ani podlažnost okolních domů nejsou jednotné.
- Časté jsou i velké měřítkové kontrasty v rámci architektonického řešení i jednotlivých domů, nevyrovnaná výška zástavby.
- Prakticky ve všech ulicích (vyjma užších než cca 5m) jsou dnes chodníky podél domů. Často jsou nestejně šířky, někdy jen symbolické jako ochranný obrubník.
- 1.n.p. jsou ve většině využívány pro komerční účely.
- Partery domů jsou nejčastěji v úrovni přiléhajícího chodníku, někdy je zachována odlišná niveleta terénu.
- Prostory 1.n.p. mají velmi často klenby, které se projevují do uličního průčelí a určují formování případných vstupů nebo výkladců. V některých případech jsou zde realizovány obchodní portály vně líce fasády překrývající stavební podstatu objektu.
- Časté je využití vstupu do objektu (mázhaus) pro komerční účely. Ten v některých případech navazuje na průchozí dvůr.
- Prostorové poměry, úzký profil ulic znemožňuje často úplně parkování vozidel.
- Osvětlení bývá nejčastěji, z prostorových důvodů, tradičními pražskými nástěnnými lucernami. V některých případech poněkud méně vhodnými novodobými zavěšenými svítidly.
- V těchto prostorech se prakticky nevyskytuje stromová zeleň s výjimkou solitérů.
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

• Profil

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků se zachováním nivelety vůči okolním domům, resp. bude provedena analýza jeho vývoje, která určí optimální řešení.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic je doporučeno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou. Korekce hran chodníků jsou možné za předpokladu uchování celkového charakteru prostoru a jejich průběhu.

V místech intenzivního pěšího provozu je po individuálním posouzení památkovými orgány možné uvažovat s prahy v úrovni chodníku, provedené v pojízdné dlažbě.

V prostorově, historicky, provozně nebo komposičně odůvodněných případech je možno uvážit, po dohodě s orgány památkové péče, i vyrovnaný profil ulice, prostoru. Vždy však tak, aby zůstal charakter prostoru zachován. Důvodem tohoto postupu může být především revokace staršího stavu, nebo z něj může řešení vycházet.

• Povrchy, vzory

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby nebo, pokud byly v minulosti nahrazeny živičným povrchem, budou opět provedeny v podobě zmizelé, analogické.

Nežádoucí jsou kombinace štípaných a řezaných mozaikových dlažeb.

Důraz je kladen na zachování všech typických a atypických forem, vzorů nebo zajímavých anomálií.

Pokud budou obnovovány chodníkové dlažby na místech dnes živičných, budou použity tradiční vzory velikostí a tvarem přizpůsobené konkrétní situaci.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje u nepravidelných půdorysných situací diagonální řešení vzorů provedených v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

V individuálních situacích není vyloučeno zcela individuální řešení vzoru.

V dlažbách nebudou prováděny firemní nebo reklamní nápisy či znaky.

• Parter domů a obchodní portály

Partery domů mohou sloužit komerčním účelům. Za tímto účelem nebudou zvětšována ani prolamována domovní průčelí jinak, nežli to odpovídá historickému stavu, resp. té jeho vývojové podobě, která bude stavebně-historickým průzkumem určena jako žádoucí, a to i s ohledem na kontextuální problematiku.

Veškeré hodnotné domovní a obchodní portály budou restaurovány, popřípadě budou provedeny jejich kopie.

V případě řešení nových portálů bude přihlédnuto k měřítku a charakteru architektury vlastního domu a charakteru prostoru.

• Výškové a půdorysné anomálie

V případech obnažených domovních štítů nebudou proráženy na pohledově exponovaných místech žádné okenní ani jiné otvory. Štíty nebudou sloužit žádné formě reklamy.

V případech nesouvislé uliční čáry je možné, po individuálním posouzení, přizpůsobit architektonické řešení stěny charakteru stávajícího objektu.

Výškové rozdíly terénu prokazující nivelety starších vývojových stadií města nebudou rušeny.

• Veřejné osvětlení

Bude řešeno v územích typu I. kopiemi historických luceren, v případě rostlých prostorů nejčastěji nástěnných, nebo tzv. parkových (jedno nebo víceramenných). Jen v situacích kde to provoz vyžaduje a prostorové podmínky vynucují, bude osvětlení řešeno zavěšením na protilehlá průčelí kopiemi historických převěsů.

Na významných nebo doložených místech mohou být umístěny také kopie víceramenných litinových svítidel (s karyatidami).

Pro hlavní městské prostory viz provozně významová klasifikace.

Osvětlování průčelí domů, pokud nejde o zcela výjimečné architektury, není vhodné. Při osvětlování významných objektů je třeba udržet hladinu světla na nejnižší funkčně přijatelné úrovni a nepřesvětlovat objekty. Obdobně je nutno přizpůsobit kontextu místa barvu světla (obecně se nedoporučuje použití studených světla). Viz také kap. 14.3.

- **Firemní a reklamní zařízení**

Budou umístěna pouze na čele výkladce, popřípadě nad ním pod kordonovou římsou nebo vedle výkladce. V případě vrat (dřevnic) mohou být malbou přiměřených barev provedeny na nich.

Výstrče budou vždy řešeny k danému prostoru a domu v přiměřeném měřítku jako individuální, nikoli typové. Nebudou bránit provozu ani významným pohledům. Jejich maximální velikost měřená od líce průčelí je 600 mm. V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě s památkovými orgány druhotně nasvíceny. V exteriéru nebudou používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

- **Mobiliář** (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také část Architektonické aspekty). V těchto prostorech nebudou zřizovány prodejní stánky.

Pro organizaci dopravního provozu budou použity litinové nebo přiměřeně tvarované kamenné patníky.

Existující, především nárožní patníky budou zachovány v daných pozicích.

- **Terasy, předzahrádky**

Vzhledem ke stísněným prostorovým podmínkám (v územích typu I.) je možné je umísťovat jen v místech rozšířených nebo různých zákoutích tak, aby neomezovaly tranzitující provoz na chodnicích ani ve vozovkách. Nebudou budována pódia, vymezení teras bude co nejtransparentnější, trvalé zastřešení není vhodné. Možno zvážit pouze individuální slunečníky, plachty přiměřených velikostí a střídmych barev.

Pro vlastní povolování zřizování teras by měl být vytvořen vlastní účelový materiál určující místa, v nichž je možné je zřídit a zároveň určující jejich rozsah. V zásadě by neměly vstupovat do ploch vozovek, resp. tyto plochy by měly být přeměněny, pokud to výše uvedené umožňuje, na chodníky. Tím by byla odstraněna potřeba podií, která jsou vytvářena především z důvodu vyrovnání výškových rozdílů mezi chodníkem a vozovkou, resp. jejího sklonu.

- **Zeleň**

Pro tento typ prostorů nelze uvažovat se stromořadími. Je však možné ve vhodných situacích umístění solitérního stromu či skupiny. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou bude řešen kovovou mříží. V různých zákoutích se nevyklučuje zasazení do holé země, mlatu a vymezení vhodně řešenou nízkou mříží. Vymezení teras může být kombinováno s přiměřenou květinovou výzdobou. Nevhodné je použití barevných plastových květníků.

Vhodné je použití popínavé zeleně u slepých zdí a štítů.

Pro typ území I. a II. je nežádoucí uvažovat s mobilní zelení v masivních betonových nádobách.

- **Technické prvky**

V územích typu I. a II. by měly být minimalizovány, nezbytně nutné by se neměly pohledově výrazněji projevat. To platí i pro osvětlení významných památek.

12.2. CHARAKTER PROSTORŮ 2 - „NEDOKONČENÝCH - REGULOVANÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem nedokončených - regulovaných prostorů jsou míněny městské interiéry, uliční prostory původně „rostlé“, které byly přetvářeny na základě pozdější nedokončené regulace (cestou přestavby jednotlivých objektů, rozšiřováním profilu ulice posunutou uliční čarou nebo rektifikací půdorysné stopy uličního prostoru). Obvykle jsou tedy vymezeny domy pocházejícími z různých časových období. Jejich rozeklaný charakter projevující se i velkými výškovými rozdíly mezi různými typy zástavby je pro určitá území charakteristický.

- Charakteristické pro prostředí území typu I. a v některých případech II.
- Jedná se o prostory v čase přetvářené, nečastěji na základě regulace z přelomu 19. a 20. století, které jsou transformací původem starších uličních prostorů. Často je změněna uliční čára a profil, částečně rektifikován průběh ulice. Obvyklým jevem je i nová parcelace, která často vznikla sloučením několika starších parcel.
- Charakteristickým jevem je zde nesouvislý průběh uliční čáry, resp. profilu ulice (v místech tzv. „asanačních spár“) a změna měřítko domů (jak z pohledu šířky tak výšky objektu, stejně jako výšky nadzemních podlaží). Obvyklý posun uliční čáry se pohybuje v rozmezí cca 0,5 - 2 m.
- Průběh hrany chodníku vůči vozovce bývá dán délkou iregulární uliční čáry a dynamicky proměňuje profil ulice.
- Stromová zeleň se v těchto prostorech spíše nevyskytuje, v některých případech využívá půdorysných iregularit v podobě přítomnosti soliterních stromů.
- Vzniklé obnažené štítové stěny nejsou obvykle architektonizovány s výjimkou některých případů, které ovšem v případě sekundárně vzniklých okenních či portálových otvorů porušují stavební řád a petrifikují danou situaci.
- V některých případech vznikají v předstupujících objektech sekundárně podloubí umožňující výhodnější profil chodníku.
- Obchodní portály se vyskytují v různých vývojových a typologických formách.
- Vztah úrovně 1.n.p. k úrovni parteru - chodníku je odlišný, často se v případech novější zástavby vyskytuje (spíše z přelomu 19. a 20. století nežli století 20.) zvýšená úroveň 1.n.p. (mezanin), resp. z chodníku přístupná snížená úroveň. Komerční činnost je v těchto případech orientována do úrovně snížené. Obchodní portály v těchto případech spíše absentují.
- Charakteristická je nevyrovnaná výška korunních říms (nejčastěji od 2 do 5 N.P.) vytvářející v pohledové rovině pohledy na obnažené štíty převýšených objektů¹.
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

• Profil

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků se zachování nivelety vůči okolním domům, resp. bude provedena analýza jeho vývoje, která určí optimální řešení.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných, obytných ulic je doporučeno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou. Korekce hran chodníků jsou možné za předpokladu uchování celkového charakteru prostoru. Možné je využití nepravidelných uličních čar, resp. jejich ustoupení k rozšíření ploch pro chodníky, resp. zrušení parkovacích zálivů.

¹ Viz také architektonické aspekty a řešení daných situací.

V těchto místech (především tam, kde to v některém předcházejícím období existovalo) a v místech intenzivního pěšího provozu je, po individuálním posouzení památkovými orgány, možné uvažovat s vytvořením zvýšené plochy v úrovni chodníku, provedené v pojízdné dlažbě.

Možné jsou i korekce hran chodníků evokujících zmizelý stav (např. po asanaci).

- **Povrchy, vzory**

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby nebo, pokud byly v minulosti nahrazeny živičným povrchem, budou podle možností opět provedeny.

Důraz je kladen na zachování všech atypických forem, vzorů nebo zajímavých anomálií.

Pokud budou obnovovány chodníkové dlažby na místech dnes živičných, budou použity tradiční vzory velikostí a tvarem přizpůsobené konkrétní situaci.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje u nepravidelných půdorysných situací diagonální řešení vzorů provedených v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

V individuálních situacích není vyloučeno individuální řešení vzoru.

V dlažbách nebudou prováděny firemní nebo reklamní nápisy či znaky.

- **Parter domů a obchodní portály**

Partery domů mohou sloužit komerčním účelům. Za tímto účelem nebudou zvětšována ani prolamována průčelí. Veškeré hodnotné portály budou restaurovány, popřípadě budou provedeny jejich kopie.

V případě řešení nových portálů bude přihlédnuto k měřítku a charakteru architektury vlastního domu i kontextu daného prostoru.

U komerčních prostorů ve sníženém nebo zvýšeném přízemí budou vyrovnávací schody uvnitř objektu.

U snížených přízemí budou realizovány firemní nápisy s ohledem na jejich výšku a umístění a nebudou světelné. Výstrče v tomto případě musí mít bezpečnou výšku.

- **Výškové a půdorysné anomálie**

V případech obnažených domovních štítů nebudou proráženy na pohledově exponovaných místech žádné okenní ani jiné otvory. Štíty mohou výjimečně sloužit individuálně provedené a odsouhlasené reklamě reagující na konkrétní situaci. V tomto případě se může jednat pouze o reklamu malovanou na omítku a neosvětlenou.

V případech nesouvislé, odstoupené uliční čáry je možné po individuálním posouzení přizpůsobit architektonické řešení stěny charakteru stávajícího objektu, resp. sousedního. V územích typu I. a II. je možné i umístění plakátovací plochy, v případě, že to charakter okolních domů umožňuje, také předsazeného plochého výkladce.

- **Veřejné osvětlení**

Bude řešeno v územích typu I. kopiemi historických luceren, v případě rostlých prostorů nejčastěji nástěnných, nebo tzv. parkových (jedno nebo víceramenných). Jen v situacích kde to provoz vyžaduje a prostorové podmínky vynucují, bude osvětlení řešeno zavěšením na protilehlá průčelí kopiemi historických převěsů.

V územích typu II. bude řešeno obdobnými svítidly nebo svítidly v místě dříve obvyklými.

- **Firemní a reklamní zařízení**

Budou umístěna pouze na čele výkladce, popřípadě nad ním pod kordonovou římsou nebo vedle výkladce. V případě vrat (dřevnic) budou provedeny na nich.

Výstrče budou vždy řešeny k danému prostoru a domu v přiměřeném měřítku jako individuální, nikoli typové. Nebudou bránit provozu ani významným pohledům. Jejich maximální velikost měřená od líce průčelí je 600 mm. V nejstarších částech územích typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě s památkovými orgány druhotně nasvíceny. V exteriéru nebudou používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě druhotně nasvíceny. Nebudou zde také v exteriéru používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

- **Mobiliář** (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také část Architektonické aspekty, kap.14.6.). V těchto prostorech nebudou zřizovány prodejní stánky. Výjimečně lze, dovolí-li to daná situace, využít prostorové anomálie vzniklé nepravidelným profilem ulice.

Pro organizaci dopravního provozu budou použity litinové nebo přiměřeně tvarované kamenné patníky.

- **Terasy, předzahrádky**

V případech odstoupení uliční čáry, dovolí-li to provozní, resp. prostorové podmínky je možné terasy nebo předzahrádky realizovat. Nebudou budována pódia, vymezení bude co nejtransparentnější, zastřešení bude minimalizováno, možno zvážit také individuální slunečníky přiměřených velikostí a střídmych barev. Zásadně by neměly vstupovat do ploch vozovek, resp. tyto plochy by měly být přeměněny, pokud to výše uvedené umožňuje, na chodníky. Tím aby byla odstraněna potřeba podií, která jsou vytvářena především z důvodu vyrovnání výškových rozdílů mezi chodníkem a vozovkou, resp. jejího sklonu.

- **Zeleň**

Pro tento typ prostorů nelze uvažovat se stromořadími. Je však možné ve vhodných situacích umístění solitérního stromu nebo několika stromů v řadě v místech rozšíření prostoru. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou bude řešen kovovou mříží. V různých koutech se nevyklučuje zasazení do holé země a vymezení vhodně řešenou nízkou mříží. Vymezení teras může být kombinováno s přiměřenou květinovou výzdobou. Nevhodné je použití barevných plastových květníků.

Vhodné je použití popínavé zeleně u slepých zdí a štítů.

Pro typ území I. a II. je nežádoucí uvažovat s mobilní zelení v masivních betonových nádobách.

- **Technické prvky**

V územích typu I. a II. by měly být minimalizovány, nezbytně nutné by se neměly pohledově výrazněji projevovat. To platí i pro osvětlení významných památek.

12.3. CHARAKTER PRAVIDELNÝCH PROSTORŮ 3 - „REGULOVANÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem pravidelných, regulovaných prostorů jsou míněny městské interiéry, uliční prostory vzniklé zpravidla na základě dané regulace, často v krátkém časovém období a tudíž i určité architektonické jednoty. Nezřídka se také jedná o zástavbu jednotné výšky.

- Charakteristické pro prostředí území typu II.
- Jedná se o prostory, které vznikly podle jednotného prostorového konceptu stanovujícího linii regulačních, resp. stavebních uličních čar, zpravidla na základě lokačního nebo regulačního plánu a nebyly dále výrazně modifikovány. Jedná se nejčastěji o realizované plány tvořené objekty na přelomu 19. a 20. století, již na základě nové parcelace, resp. typologie zástavby domovních bloků se spojitým vnitroblokovým prostorem. V těchto

případech byly stanoveny i konstantní profily ulic podle jejich předpokládaného významu a funkce.

- Rytmy zástavby objekty je pravidelná a výšky korunních říms v podstatě vyrovnané (pokud nejsou objekty druhotně nastavované). Spíše výjimečně zde možno nalézt starší stopy minulosti, neboť zde existuje většinou primární forma zástavby jen parciálně modifikovaná v průběhu 20. století.
- Obvyklá (původní) výška domů se pohybuje mezi 4mi a 5ti nadzemními podlažími.
- Vztah 1.n.p. k úrovni chodníku závisí na funkčním charakteru prostoru, resp. jeho roli v širší pojaté uliční síti. V uličních prostorech vyššího významu se nejčastěji úroveň 1.n.p. rovná úrovni chodníku, v prostorech residenčního typu bývá častý model zvýšeného mezaninu s dílčím komerčním využitím snížené úrovně, která mívá i vlastní vstup z chodníku se schodištěm již uvnitř vlastního objektu.
- U prostorů nejvyššího významu se objevuje komerční využití i na úrovni 2.n.p.
- Pokud to profil a prostorové podmínky dovolí, je součástí prostorů stromová zeleň v podobě stromořadí umístěného na rozhraní chodníku a vozovky.
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

- **Profil**

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků se zachováním nivelety vůči okolním domům, resp. bude provedena původní.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic je možno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou.

V místech intenzivního pěšího provozu je po individuálním posouzení památkovými orgány možné uvažovat s prahy, resp. vytvořit zvýšené plochy v úrovni chodníku, provedené v pojízdné dlažbě.

- **Povrchy, vzory**

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby nebo, pokud byly v minulosti nahrazeny živičným povrchem, budou podle možností opět provedeny.

Důraz je kladen na zachování typických forem a vzorů.

Pokud budou obnovovány chodníkové dlažby na místech dnes živičných, budou použity tradiční vzory velikostí a tvarem přizpůsobené konkrétní situaci.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje provedení v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

V individuálních situacích není vyloučeno individuální řešení vzoru.

V dlažbách nebudou prováděny firemní nebo reklamní nápisy či znaky.

- **Parter domů a obchodní portály**

Partery domů mohou sloužit komerčním účelům. Za tímto účelem nebudou zvětšována ani prolamována průčelí. Veškeré hodnotné portály budou restaurovány, popřípadě budou provedeny jejich kopie.

V případě řešení nových portálů bude přihlédnuto k měřítku a charakteru architektury vlastního domu a kontextu konkrétního prostoru.

U komerčních prostorů ve sníženém nebo zvýšeném přízemí budou vyrovnávací schody uvnitř objektu.

U snížených přízemí budou realizovány firemní nápisy s ohledem na jejich výšku umístění a nebudou světelné. Výstrče musí mít zvláště v tomto případě bezpečnou výšku.

- **Veřejné osvětlení**

Bude řešeno v územích typu II. kopiemi historických luceren nebo v místě obvyklých vysokých závěsných svítidel. Podle charakteru území možno použít i variace na novější typy svítidel nebo vytvořit odvozený nový typ. Jen v situacích, kde to provoz vyžaduje a prostorové podmínky vynucují, bude osvětlení řešeno zavěšením na protilehlá průčelí kopiemi historických, resp. dobových převěsů.

- **Firemní a reklamní zařízení**

Budou umístěna pouze na čele výkladce popřípadě nad ním pod kordonovou římsou nebo vedle výkladce.

Výstrče budou vždy řešeny k danému prostoru a domu v přiměřeném měřítku jako individuální, nikoli typové. Nebudou bránit provozu ani významným pohledům. Jejich maximální velikost měřená od líce průčelí je 600 mm. V nejstarších částech území typu I. nebudou řešeny jako světelné, mohou být po dohodě druhotně nasvíceny. Nebudou zde také v exteriéru používány neonové trubice. V případě použití ve viditelné části interiéru nebudou prováděny ve výrazných barvách.

- **Mobiliář** (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také část Architektonické aspekty, kap.14.6.).

- **Terasy, předzahrádky**

Pokud to šířka ulice nebo prostoru dovolí, je možné je zde umísťovat. Nebudou budována pódia, vymezení bude co nejtransparentnější, zastřešení bude minimalizováno, možno zvážit také individuální slunečníky přiměřených velikostí a střídmych barev.

- **Zeleň**

Pro tento typ prostorů jsou při určité šířce profilu typická stromořadí. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou bude řešen kovovou mříží nebo budou umístěny v pásu trávníku.

- **Technické prvky**

V nutných případech budou řešena s maximálním ohledem na charakter prostředí.

12. 4. CHARAKTER PROSTORŮ 4 „V OKOLNÍ ZÁSTAVBĚ NESPOJITÝCH“

Obecná charakteristika

Charakterem v okolní zástavbě „nespojitéch“ uličních prostorů jsou míněny především městské interiéry, uliční prostory vilových čtvrtí nebo území venkovského charakteru.

- Charakteristické pro prostředí území typu III. a IV.
- Jedná se o prostory, které nejsou tvořeny souvislou blokovou zástavbou (uliční čára není souvisle obestavěná). Tyto prostory se vyskytují v méně intenzivně zastavěných částech území, nebo jimi mohou být prostory obsahující soliterně stojící významné budovy nebo vilové objekty.
- Obvykle jsou cezury součástí zahrad či parku obklopujících soliterně stojící objekty.
- V nezastavěné části uliční čáry mohou být ohradní zdi, ploty, mříže nebo i zcela volný prostup.
- **Reprezentativní typy jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

- **Profil**

V prostorech bude zachován profil s odlišením výšky vozovky a chodníků.

V případě vytváření pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic je doporučeno minimalizovat výšku obrubníku nad vozovkou nebo je možno připustit v jedné úrovni.

V místech vstupů je možno realizovat zpomalovací prahy provedené v pojízdné dlažbě. Za předpokladu individuálního posouzení orgány památkové péče je vhodné vytvářet, vzhledem k funkčnímu charakteru zástavby, dopravně zklidněné nebo obytné ulice, v některých případech i s jednotnou výškou chodníků a vozovek.

- **Povrchy, vzory**

Budou zásadně zachovány všechny původní dlažby nebo, pokud byly v minulosti nahrazeny živičným povrchem, budou podle možností opět provedeny.

V případě nové mozaikové dlažby se doporučuje provedení v dostatečně kontrastních barevných odstínech.

Povrchy chodníků, pěšin a nebo větších pěších ploch (pokud nejsou dlážděné) budou provedeny v mlatovém povrchu. Nejsou vyloučeny ani živičné.

V individuálně posouzených případech orgány památkové péče je možné použít zámkové dlažby.

- **Parter domů a obchodní portály**

Pokud se dochovaly tradiční obchodní portály, budou zachovány nebo obnoveny. Pro tento typ zástavby je však jejich výskyt nepravděpodobný.

- **Veřejné osvětlení**

Bude v územích řešeno kopiemi historických luceren nebo v místě obvyklých svítidel. Jejich výška a umístění budou odpovídat konkrétní situaci. Podle charakteru území možno použít i variace na novější typy svítidel nebo vytvořit odvozený nový typ.

- **Firemní a reklamní zařízení**

Budou umístěna pouze na čele výkladce popřípadě nad ním pod kordonovou římsou.

V nejstarších částech území typu IV. není vhodné řešit jako světelné, mohou být po dohodě druhotně nasvíceny. Není vhodné zde používat neonové trubice.

- **Mobiliář** (lavičky, koše, přístřešky, stánky, reklamní sloupy, plakátovací plochy)

Bude použit podle potřeby a prostorových možností v místě obvyklého typu (viz také část Architektonické aspekty, kap.14.6.).

- **Terasy, předzahrádky**

Budou realizovány v atypických situacích, které to umožňují. Typické uliční prostory nejsou pro jejich zřízení vhodné. Mohou, v případě, že neruší okolí, být součástí přední části zahrady a umístěny za jejím plotem.

- **Zeleň**

Pro tento typ prostorů jsou při určité šířce profilu typická stromořadí. Jejich styk s chodníkem, v některých případech s vozovkou bude řešen kovovou mříží nebo budou umístěny v pásu trávníku.

- **Technické prvky**

V nutných případech budou řešena s maximálním ohledem na charakter prostředí.

Tabulka č. 3
KLASIFIKACE PROSTORŮ
DLE PROSTOROVÉ (MOROLOGICKÉ) CHRAKTERISTIKY
A JEDNOTLIVÝCH ÚZEMÍ
ILUSTRATIVNÍ PŘÍKLADY

Prostorová klasifikace (uspořádání prostorů) → Jednotlivá území (dle typů) ↓	index území/ typ území	1. charakter „rostlých“ prostorů	2. charakter „nedokončených - regulovaných“ prostorů	3. charakter pravidelných, „regulovaných“ prostorů	4. charakter v okolní zástavbě „nespojitéch“ uličních prostorů
PPR - MS	A1/I.	Valdštejská	Mostecká	Tomášská	horní Vlašská
PPR - SM+ Josefov	A1/I.	Liliová	Konviktská	Pařížská	x
PPR – DNM	A1/I.	Truhlářská	Soukenická	Klimentská	Nové mlýny
PPR – HNM	A1/I.	Vyšehradská	Žitná	Trojanova	Kateřinská
PPR Hradčany	A1/I.	Kanovnická	x	x	N Baštách
PPR – Vyšehrad	A1/I.	Vratislavova	Vratislavova	Neklanova	Přemyslova
Nusle	B1/II.	Křesomyslova	Otakarova	Čestmírova	Bělehradská
Vinohrady	B2/II.	Rybalkova	Vinohradská	Šumavská	Jana Masaryka
Žižkov	B2/II.	Husitská	Seifertova	Miličova	x
Vršovice	B2/II.	Moskevská	Kodaňská	Holandská	Sportovní
Barrandov	B3/III.	x	x	Lumiérů	Barrandovská
Smíchov	B4/II.	Kartouzská	Štefánikova	Zborovská	Holečková
Baba	B5/III.	Pod Paťankou	x	x	Na ostrohu
Dejvice	B6/II.	Dejvická	x	Eliášova	Teronská
Bubeneč	B6/II.	Wolkerova	x	Roosewelta	Na zátorce
HorníHolešovice	B6/II.	x	Milady Horákové	Veletržní	Strojnická
Vilová kolonie Ořechovka	B7/III.	x	x	x	Na Ořechovce
Karlín	B8/II.	X	Sokolovská,	Březinova	Pernerova
Ruzyně	C1/IV.	Staré nám.	x	x	Kralupská
Stodůlky	C2/IV.	U kašny	x	x	Kovářova
Osada Rybáře	D1/IV.	Povltavská	x	x	Povltavská
Staré Bohnice	D2/IV.	Bohnická	x	x	Na pískovně
Staré Ďáblice	D3/IV.	U prakánu	x	x	Ďáblická
Kralovice	D4/IV.	K Uhříněvsi	x	x	K Nedvězí
Stará Hostivař	D5/IV.	Selská	x	x	Kubalova

13. DEFINICE ZÁKLADNÍCH TYPŮ DLE VÝZNAMOVÉ, PROVOZNĚ FUNKČNÍ CHARAKTERISTIKY

Interiér města, resp. jeho prostory jsou určeny nejen jejich morfologickými kvalitami, ale především u těch významnějších, jejich historií (někdy i nedávnou) a s ní spojeným vnímáním místa. Lze říci, že každý z prostorů nese specifické významy pro město jako celek. Historie jim vtiskla namnoze význam symbolický, který je součástí identity města. Tato symbolika však není jen historická (v nejširším slova smyslu), ale také všední. Vžití vnímání prostorů jako reprezentativních, komerčních, rekreačních, nebo společensky prestižních zavazuje k vědomému přístupu k ochraně a dalšímu rozvoji obecně silně sdílených kvalit.

Je zřejmé, že to neplatí pro všechny prostory ve stejné míře, nicméně následná klasifikace by měla stát na počátku každé úvahy o úpravě v rovině ideového záměru. Mnohé z významných prostorů jsou dnes užívány nebo utvářeny v rozporu s jejich předurčením a obecným očekáváním.

Způsob ochrany nebo utváření také souvisí s pozicí v rámci kompozice města nebo jeho části, uliční sítě, resp. provozně funkčními charakteristikami a potřebami, které ovlivňují a spoluvytvářejí jejich charakter. Takto jejich role předurčuje i vlastní uspořádání.

Cílem je, aby nedocházelo k nevhodným posunům významu a uspořádání městských prostorů v rozporu s výše uvedeným. A to jak pod tlakem jinak racionálních, avšak ponejvíce pouze utilitárních potřeb (tlak zatížení dopravou a z toho plynoucí (de)formování prostoru, podléhání silnému tlaku určitých uživatelských skupin, např. v souvislosti s turismem anebo přehnané komerční exploataci prostoru).

Proto jsou zde i z tohoto pohledu prostory klasifikovány tak, aby bylo zřejmé, že při ochraně jejich obrazu je nutno počítat se splněním určitých funkčních požadavků, resp. jsou zde naznačeny jejich potenciály a funkční limity.

V nejvýše hodnocených prostorech by bylo vhodné zvážit vytváření zvláštních režimů pro vybrané z nich, nejen jejich ochrany a úprav, ale i režimu provozního, jenž by zamezoval jejich devalvaci.

Základní klasifikace prostorů je součástí příslušných Analyticko regulativních plánů jednotlivých památkově chráněných rezervací a zón. Pro PPR viz také Aktualizace Urbanistická studie Pražské památkové rezervace.

13.1. HLAVNÍ MĚSTSKÉ PROSTORY A TRÍDY TYPU „A“

Veřejné prostory celoměstského významu

Obecná charakteristika

- Tvoří základní prostorový skelet města a základ kompozice, především vnitřního kompaktního města.
- Jsou významnou nebo stěžejní součástí obecně vnímaného obrazu města.
- Obvykle propojují jednotlivé části města a (v případě radiálního směru vůči centru kompozice) - čtvrti a jsou součástí celoměstského prostorového konceptu.
- Obvykle jsou zde přítomny architektonicky významné a reprezentativní budovy veřejného a obchodního charakteru orientované na přímý styk s veřejností, reprezentativně upravený parter a často i 2.n.p.domů, navazující pasáže a obchodní galerie.
- Měřítko prostorů a budov přesahuje svými parametry okolí (obvykle se jedná o prostory o šířce 20 m a více).
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Úpravy budou individuální cestou sledovat udržení významu a charakteru prostorů dle jejich specifické povahy (klasifikace).
- U uličních prostorů, bude-li možná, tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou, případně střední částí pro tramvaj.
- V existujících, nebo těch, pro něž byla charakteristická tramvaj, v mezích možností resp. reálné potřeby, její návrat.
- Pouze krátkodobé nebo bez parkování.
- Možnost zásobování pouze pro místní potřebu, časově omezené, odstavný pruh.
- Přístup a stanoviště taxi.
- Vysoký prostorový standart pro pěší - „promenádní chodníky“.
- Bezbariérové úpravy prostorů.
- Vysoká náročnost na architektonický výraz odpovídající **prioritně** charakteru prostoru.
- Vysoký standart architektonických úprav umožňující i individuální řešení odpovídající charakteru prostoru (design, materiály, povrchy).
- Tradiční mozaikové chodníky, kvalitní pěší nebo pojízdné dlažby pro větší plochy.
- Použití živičných povrchů na pojízdných částech a jen v případě nezbytně zvýšeného dopravního zatížení pro eliminaci negativního hlukového zatížení.
- Úplné vybavení uličním mobiliářem (litinové kandelábry osvětlení, ve vhodných místech lavičky, telefonní budky...)
- Možnost teras a předzahrádek k restauracím a kavárnám (v závislosti na šířce chodníků).
- Stromořadí (dovolí-li to prostorové poměry).
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce.**

13.2. VÝZNAMNÉ PROSTORY A TRÍDY MĚSTA TYPU „B“

Veřejné prostory čtvrt'ového významu

Obecná charakteristika

- Dotvářejí základní prostorový skelet města.
- Spoluvytvářejí obecně vnímaný obraz města.
- Obvykle tvoří prostorový skelet částí města vymezených hlavními prostory a jsou jejich přirozenými centry.
- Propojují jednotlivé části (celky, katastrální území) řešeného území a jsou součástí jeho základního prostorového konceptu.
- Měřítko prostorů a budov přesahuje svými parametry okolí (obvykle se jedná o prostory o šířce od 15 do 20 m).
- Silné zastoupení obchodních aktivit orientovaných na přístup veřejnosti - využitý reprezentativně upravený parter domů a ojedinele i 2.n.p.
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Úpravy budou individuální cestou sledovat udržení významu a charakteru prostorů dle jejich specifické povahy (klasifikace).
- U uličních prostorů, bude-li možná, tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou, případně, je-li to z prostorových nebo dopravních důvodů možné či potřebné se střední částí vyhrazenou pro tramvaj.
- Tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou.
- Pouze krátkodobé nebo bez parkování.
- Zajištění standardu pro komerční aktivity (obsluha).
- Možnost zásobování pouze pro místní potřebu, nejlépe časově omezené, odstavný pruh.
- Vysoký standart pro pěší.
- Bezbariérové úpravy prostorů.
- Tradiční mozaikové chodníky, kvalitní dlažby.
- Vybavení uličním mobiliářem (litinové kandelábry osvětlení, telefonní budky...).
- Možnost teras a předzahrádek k restauracím a kavárnám (v závislosti na prostorových podmínkách, resp. především šířce chodníků).
- Stromořadí (dovolí-li to prostorové poměry).

13.3. DOPLŇUJÍCÍ PROSTORY MĚSTA TYPU „C“

Veřejné prostory lokálního významu

Obecná charakteristika

- Prostorovými parametry tvoří základ obrazu obecného městského prostoru.
- Často jsou svým charakterem lokálními centry aktivit nejmenších prostorových jednotek území - sourodých celků.
- Okolní budovy umožňují spíše jen dílčí využití parteru pro komerční účely.
- Jsou ideálními nositeli základních obchodních funkcí sloužících dané lokalitě.
- Často vytvářejí paralelní komunikační systém k „hlavním“ a „významným“ prostorům města.
- Soustřeďuje se zde lokální život a měly by zajišťovat určitou intimitu hlavně v oblastech preferovaných pro bydlení.
- Dovolí-li to prostorové poměry, vybavení kompletním uličním mobiliářem.
- Měřítko prostorů a budov nepřesahuje svými parametry okolní zástavbu (obvykle se jedná o prostory o šířce od 10 do 15 m).
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Ve standardním uličním profilu tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou.
- Půdorysné anomálie profilu uličního prostoru jsou vhodné ke zlepšení plošného standardu pro pěší.
- Přístup vozidel převážně pro obsluhu a residenty.
- Možnost parkování residentů s vyhrazením míst pro nezbytnou obsluhu.
- Zaručení pěší a obytné pohody nezbytným uličním mobiliářem.
- Možnost vytváření dopravně zklidněných ulic.
- Podle povahy prostoru (morfologické klasifikace) umístění solitérní stromové zeleně nebo skupin stromů.

13.4. INTIMNÍ PROSTORY MĚSTA „D“

Veřejné obytné prostory

Obecná charakteristika

- Nejfrekventovanější typ prostoru, často s individuálním vyjádřením obrazu konkrétní lokality.
- Jsou nejčastěji prostředím zajišťujícím obytnou funkci v rámci jednotlivých obytných zón
- Prostorové parametry jsou různé, nejčastěji se jedná o profil o šířce od 3 do 15m.
- **Ilustrativní příklady typů pro jednotlivá památkově chráněná území jsou uvedeny v příložené tabulce.**

Obecné zásady ochrany a utváření

- Tradiční symetrická úprava uličního profilu s chodníky a vozovkou, jen ve velmi úzkých ulicích a prostorech možno nahradit vozovku chodníkem, resp. zamezit přístupu vozidel, nejlépe tradičními pražskými kamennými patníky v územích s převažujícím charakterem 19. stol. a pozdější litinovými.
- Tradiční kandelábry či nástěnná litinová svítidla.
- Vstup vozidel a především parkování je vhodné omezit pouze pro residenty.
- Zajištění obytné pohody vhodným mobiliářem.
- Vhodné pro vytváření dopravně zklidněných a obytných ulic.
- Podle povahy prostoru (morfologické klasifikace) umístění solitérní stromové zeleně.

Tabulka číslo 4
KLASIFIKACE PROSTORŮ
DLE VÝZNAMOVÉ (PROVOZNĚ FUNKČNÍ) CHARAKTERISTIKY
A JEDNOTLIVÝCH ÚZEMÍ
ILUSTRATIVNÍ PŘÍKLADY

Významová, provozně funkční klasifikace (vybavení prostorů) → Jednotlivá území (dle typů) ↓	index území/ typ území	A. hlavní městské prostory - prostory celoměstského významu	B. významné městské prostory - prostory čtvrt'ového významu	C. doplňující městské prostory - prostory lokálního významu	D. intimní prostory města - obytné - klidové prostory města
PPR – MS	A1/I.	Mostecká, Nerudova, Malostranské náměstí	Karmelitská, Letenská	Valdštejnská	Všehrdova
PPR – SM+Josefov	A1/I.	Staroměstské náměstí, Celetná, Karlova, Pařížská, Ovocný a Uhelny trh, nábřeží, Staroměstský okruh	Dlouhá, Jilská	Karoliny Světlé	Liliová
PPR - DNM	A1/I.	Poříč, Hybernská, Revoluční, Náměstí Republiky, nábřeží, Staroměstský okruh	Na Florenci	Dlážděná	U půjčovny
PPR - HNM	A1/I.	Václavské náměstí, Karlovo náměstí, Vodičkova, Jindřišská, Ječná, přednádražní, Senovážné náměstí, prostor Hlavního nádraží, Staroměstský okruh nábřeží	Štěpánská, Jungmannova	Panská, V jámě, Vyšehradská	Na rybníčku
PPR Hradčany	A1/I.	Hradčanské nám., veřejné prostory-nádvoří Hradu, Pohořelec	Pohořelec	x	Na baštách
PPR - Vyšehrad	A1/I.	Prostor citadely	Vratislavova	x	Neklanova
Nusle	B1/II.	Náměstí bří Synků, Nuselská, Jaromírova	Křesomyslova	Sekaninova	Mojmírova
Žižkov	B2/II.	Seifertova, Husitská	Miličova	Řehořova	Štítného
Vinohrady	B2/II.	Vinohradská, Náměstí Míru, Náměstí Jiřího z Poděbrad	Anglická Bělehradská Korunní	Slavíkova	Mánesova

Významová, provozně funkční klasifikace (vybavení prostorů) → Jednotlivá území (dle typů) ↓	index území/typ území	A. hlavní městské prostory - prostory celoměstského významu	B. významné městské prostory - prostory čtvrt'ového významu	C. doplňující městské prostory - prostory lokálního významu	D. intimní prostory města - obytné - klidové prostory města
Vršovice	B2/II.	Moskevská, Náměstí Svatopluka Čecha	Kodaňská	Žitomířská	Orelská
Barrandov	B3/III.	x	x	Lumiérů	Skalní
Smíchov	B4/II.	Štefánikova	Lidická	Zborovská	Na Bělidle
Baba	B5/III.	x	x	Matějská	Na Babě
Dejvice	B6/II.	Jugoslávských partyzánů	Dejvická	Terronská	Eliášova
Bubeneč	B6/II.	Pod kaštany	Rooseveltova	Bubenečská	
Horní Holešovice	B6/II.	Milady Horákové, Dukelských hrdinů	Korunovační	Kostelní	Letohradská
Vilová kolonie Ořechovka	B7/III.	x	Na Ořechovce	Cukrovarnicá	Klidná
Karlín	B8/II.	Sokolovská, Karlínské náměstí	Tháмова	Vítkova	Urxova
Ruzyně	C1/IV.	x	Kralupská	x	x
Stodůlky	C2/IV.	x	Kovářova	x	x
Osada Rybáře	D1/IV.	x	x	x	Povltavská
Staré Bohnice	D2/IV.	x	x	Bohnická	K pískovně
Staré Dáblice	D3/IV.	x	x	x	Na parkánu
Kralovice	D4/IV.	x	x	K Nedvězí	Pod hradem
Stará Hostivař	D5/IV.	x	x	Chalupnická	Domkářská

III.

ARCHITEKTONICKÉ ASPEKTY

14. ARCHITEKTONICKÉ ASPEKTY

OBECNĚ

Architektonickými aspekty v rámci této práce jsou míněny ty části v utváření prostoru města, které lze popsat samostatně jako součásti spoluvytvářející jeho podobu. Dále jsou jimi nazývány **prvky**. Jsou zde popsány obecnou charakteristikou a stanovením zásad jejich použití.

Není-li určeno v zásadách jinak, je charakteristika zároveň popisem cíle a smyslu ochrany hodné podoby nebo použití prvku. V tomto smyslu je charakteristika z logiky povahy uchování současných hodnot součástí závazné části metodiky.

14.1. POVRCHY A JEJICH ÚPRAVY

Obecná charakteristika

Povrchy jednotlivých částí městského interiéru výrazně spolupůsobí a ovlivňují jejich podobu i atmosféru. Vhodnost použití materiálu souvisí s charakterem prostředí, typem území a utvářením konkrétní části prostoru. Významné z pohledu ochrany jsou především všechny dochované typy dlažeb. Jejich materiál, velikost i způsob skladby v daném místě silně dotváří jeho charakter. Jedná se především o území typu I., PPR, kde se dochovalo největší množství různých, i atypických druhů dlažeb, které jsou dnes již neodmyslitelně svázány s danými místy. Namnoze se jedná i o zcela atypické dlažby. Pro území typu II., nejčastěji čtvrti z přelomu 19. a 20. století to platí obdobně s tím, že zde lze snáze vypořádat určitý jednotný standard, resp. systém. Ten spočívá u chodníků v tradiční pražské mozaice, u vozovek opět tradičně v žulových nebo křemencových dlažbách. Pokud se jedná o území typu III. - vilové čtvrti, není situace zcela jednotná. Původně zde někde také existovaly mozaikové chodníky, vozovky byly však již i živičné. Území typu IV. - venkovského charakteru, často nemají svůj jasný předobraz u chodníků a lze tedy spíše hledat vhodná řešení nenarušující jejich ráz.

Obecně jsou kamenné dlážděné povrchy řešením hodným zvláštní ochrany, a proto budou zachovávány v největší možné míře.

Je nutné při tom rozlišovat nejen tvar, ale i konkrétní materiál (šedá žulová dlažba, zlatavá řevnická apod.) V tomto smyslu je nutné při všech výměnách nebo opravách povrchů důsledně ochraňovat tento, dnes již vzácný materiál a šetrně s ním hospodařit. Hospodaření by mělo být potvrzeno zásadami vydanými hl. m. Prahou.

V případě, že bude nalezena dlažba pod živičným povrchem, bude přednostně použita v místě nálezu.

a) Povrchy chodníků

Provedení povrchů chodníků je výrazným prvkem působícím silně v celkovém vyznění interiéru města. V Praze má své velmi svébytné provedení, především v podobě mozaikových dlažeb s charakteristickými vzory, které obsahují individuální řešení složitých půdorysných situací jejich nepravidelných tvarů, často velmi vtipné. Toto „malé umění na velké ploše“ spoluvytváří svébytnou podobu pražského interiéru. Přestože chodníky prošly v posledních desetiletích těžkým obdobím devastace v podobě rušení dlažeb nebo záplatování živičnými povrchy, v současnosti jsou uváděny do lepších stavů. Problémem může být spíše nová technologie, resp. tvar jednotlivých kostek, který přesným půdorysným

tvarem mění výrazně vyznění celé působení dlážděné struktury. Tato technologie také částečně omezuje možnost adaptace tradičních vzorů na specifické místní podmínky.

Obrubníky chodníků budou prováděny buď obrubníky žulovými, zásadně se zámkem, který nebude spojován cementem, nebo úzkými mramorovými obrubníky v místech, kde se dochovaly.

V místech přejezdů vozidel přes chodník bude použita stará žulová nebo křemenná dlažba, kladená tradičním způsobem. Použití čtvercových kostek kladených do vějířů je nevhodné a je nutno jej považovat pouze za nouzové řešení.

Obecné zásady ochrany a utváření

Pro území typu I. a II., v odůvodněných případech i III. a IV. platí:

V místech existující mozaikové dlažby bude tento stav i vzor zachován, popřípadě při narušení doplněn.

Zachovány budou i zajímavé vzorové anomálie.

V místech, kde mozaika existovala bude opět provedena, a to buď podle zachovaných fragmentů (někdy pod vrstvou živice), nebo existují-li, podle starších fotografií či jiných pramenů.

Pokud existují pouze fragmenty starší dlažby, především štípané, nebo její druhotné použití, materiál bude vyzvednut a nově použit. To se týká i obrubníků. Není vhodné kombinovat různé materiály.

Tam, kde budou prováděny mozaikové dlažby bez znalosti předešlého stavu, nebo je nutné nové řešení vzhledem ke korekcím tvarů chodníků, budou použity v Praze obvyklé vzory, resp. jejich variace.

Vhodné je přizpůsobení vzorů dané ploše i z pohledu její velikosti a tvaru. V některých částech především nejstarší zástavby mohou být používány, střídány vzory podle rytmu parcelace okolní zástavby. Řešení budou konzultována s orgány památkové péče.

Používány budou barevně dostatečně kontrastní druhy materiálů.

Mozaiková dlažba bude ukládána, pokud možno, do propustného lože (nevhodné je ukládání do betonového lože).

V zásadě nebudou v dlažbě prováděny firemní nápisy nebo znaky. Případné použití bude konzultováno s orgány památkové péče.

Obdobně jako u chodníků bude postupováno u schodišť, opěrných zídek nebo jiných kamenných konstrukcí.

Pokud budou prováděny zádlažby v částech domovních průchodů nebo pasáží, nebo zpřístupněných dvorech, je vhodné použití drobnější dlažby, menších vzorů, lépe odlišných od tradičních vzorů používaných ve veřejném prostoru.

Pozn.: V parcích, zahradách nebo v prostředí venkovských památkových zón je možno použít kusové dlažby. Vhodné je použití mlatových povrchů. Přípuštěny jsou i živičné cesty.

Nevhodné je:

Redukování vzorů na bordury.

Zvětšování měřítko vzorů.

Zadláždění nově vzniklých velkých ploch mozaikovou dlažbou.

Především území typu I. a II. je nepřijatelné použití betonové zámkové dlažby a v místech, kde jsou použity by měly být odstraněny.

Kombinování výrazně odlišných typů materiálů dlažeb (např. kamenné s betonovou) v jedné vymezené ploše je nevhodné.

b) Povrchy vozovek

Povrchy vozovek jsou v pražském prostředí tvořeny tradičně kamennou dlažbou. Tradiční typy dlažby jsou žulové a křemenné. Jsou natolik spjaty s jednotlivými konkrétními prostory, že lze hovořit o tom, že se staly nedílnou součástí jejich podoby. Asfaltový, živičný povrch se začal objevovat v pražských ulicích již velmi brzy, na přelomu 19. a 20. století (např. Jungmannova nebo Rytířská). Je pro mnohé již spjat s konkrétním prostorem velmi silně. Obecně je problémem povrchů vozovek základní rozpor mezi estetickým působením a některými praktickými negativními dopady. Pomineme-li aspekt z pohledu řidiče a bezpečnosti jízdy, zůstane výrazným argumentem proti použití dlažeb výrazně zvýšená hlučnost provozu a složitější údržba.

Obecné zásady ochrany a utváření

V místech dochované tradiční velké uliční dlažby nebudou odstraňovány a bude prováděna jejich údržba (ať již se jedná o dlažbu žulovou nebo křemencovou). Obdobně bude zachována její skladba, a to především u atypických forem (Anenské náměstí, okolí kostela sv. Vojtěcha apod.). Dlažby nalezené pod živičným povrchem budou znovu použity, nejlépe ve stejném místě.

Dlažba bude zachována i v místech, kam nemají nebo z důvodu zklidnění dopravy nebudou mít přístup vozidla (západní část Konviktské, Stříbrná, Zlatá apod).

Plochy vozovek budou celoplošně zadlážděny jedním materiálem, nebudou používány různé druhy, vyjma případu nedostatku určitého materiálu (týká se především pojízdných, křemenných - řevnických dlažeb).

V místech, kde to provozní důvody vyžadují, může být použita živice (z důvodu bezpečnosti, hluku nebo přenosu vibrací).

Obdobně v prostorech s převahou novodobé zástavby (především meziválečné), nebo s nimiž je živičný povrch již dlouhodobě v povědomí spojen (jedná se i o území typu III. a IV.).

c) Povrchy ostatních ploch

V případech zřizování pěších zón nebo dopravně zklidněných ulic, resp. různých forem retardérů v podobě prahů, zvýšených přechodů pro chodce, ostrůvků nebo pojízdných „lavic“, budou povrchy řešeny atypicky s použitím drobné pojízdné dlažby v místech pojezdu vozidel. Tato by měla tvůrčím způsobem reflektovat tradiční dochované formy utváření prostoru, resp. v některých případech může řešení odrážet, připomínat již zaniklou prostorovou situaci (jako je tomu např. na Betlémském náměstí). Tyto případy budou individuálně reagovat na konkrétní situace a budou také tak konzultovány s orgány památkové péče.

K ostatním plochám lze řadit zbytková místa, jakými jsou např. samostatné plochy pro odstav vozidel a travnaté plochy, zbytkové plochy v územích venkovského charakteru, kde je jejich rejstřík větší a souvisí s plochami návsí, otevřených dvorů apod.

Obecné zásady ochrany a utváření

Plochy náměstí, resp. rozšíření uličních prostorů využívaných především pro pěší, mohou být řešeny atypicky (viz poznámka o nevhodnosti použití mozaikové dlažby na větších plochách).

14. 2. OBCHODNÍ PORTÁLY

Obecná charakteristika

Obchodní portály a vstupy do domů jsou velmi důležitým prvkem interiéru města. Autentických, především z přelomu 19. a 20. století (historizujících forem) mnoho zmizelo neúprosnou likvidací, často související s neschopností odborné opravy, někdy však také s puristickými názory na obnovu průčelí, resp. odmítáním historismu obecně. Obdobně zmizely četné výkladce z období funkcionalismu. Jiné mizejí i v dnešní době nezhodnoceny pro svou relativní novodobost (60tá léta), další pod velkým a dynamickým tlakem komerčních zájmů posledních deseti let. S postupující dobou a odstupem od pozdějších architektonických projevů nabývají na hodnotě i řešení portálů poválečných. Obchodní portál, tím že je záležitostí účelovou (podobně jako zařízení interiéru) a součástí často z pohledu města krátkodobého využití související s funkcí komerčního prostoru, často zaniká s ním. O to více je nutné ochraňovat dosud existující a pojmenovávat kvalitu nových.

Je tedy nutno, jakkoli je to složité, vyhodnocovat individuálně kvalitu i nově vznikajících kreseb a v případě jejich výrazné kvality je chránit.

Nejcennější jsou portály vzniklé současně s průčelím domu. Ale i některé sekundárně vytvořené mají velmi vysokou kvalitu.

Svébytnou situaci reprezentují úpravy obchodních parterů domů z období, kdy byly odstraňovány předsazené dřevěné portály, výkladce a byla obnažena stavební podstata parteru domů. Ta namnoze neodpovídala kvalitě vyšších částí průčelí nebo byl jejich dekor destruován, nenahrazen jinou kvalitou.

Svébytná situace nastává v případě, v pražských podmínkách nikoli příliš častá, kdy jsou portály součástí loubí, nebo novodoběji pasáží, resp. obchodních galerií. Někdy nalzáme i samostatné výkladce na slepých, zpravidla štítových stěnách.

Součástí portálů je většinou i plocha pro firemní označení, původně malované, v pozdějších fázích často provedena plasticky a osvětlena nebo prosvětlena.

Někdy jsou integrovány výsuvné mříže, častěji vlnité rolety. Mohou být doplněny i výklopnou plátěnou markýzou chránící zboží proti slunci.

Vstupy jsou z úrovně chodníku přímo do komerčních prostorů, výjimečně řešeny ze společného závěťí s hlavním domovním vstupem.

Některé obchodní portály a výkladce se vyznačují velkou estetickou hodnotou a řemeslnou kvalitou, především truhlářskou a zámečnickou.

Obdobně související vstupy do domů jsou obvykle reprezentativní součástí parteru, někdy integrovány do obchodních portálů. Často jsou také provedeny na vysoké úrovni architektonické i řemeslné, v relaci k provedení celého domovního průčelí, neboť reprezentují svým způsobem celý objekt.

Obecné zásady ochrany a utváření

- Je nezbytně nutné ochraňovat veškeré hodnotné obchodní portály ze všech období jejich vzniku, včetně jejich detailů (truhlářských, řezbářských nebo zámečnických). Je třeba ochraňovat i výjimečné velmi hodnotné písmomalířské detaily, leptaná skla apod. Zvláště cenná a dnes již vzácná jsou soustředění portálů jednoho typu (např. průchod mezi Havelským trhem a Kožnou ulicí).
- U některých případů stačí pro záchranu repase nebo doplnění vadných částí.
- V některých případech je vhodné provedení repliky v daném stylu, či pokud existují, podle dochovaných podkladů.

- Dále je nutné pojmenovat kvalitu, která má dnes i velmi novodobé projevy.
- Nová řešení by měla respektovat kompozici vlastního průčelí domu (byť i cestou harmonické komplementarity), jeho architektonický charakter i kontext celého předmětného prostoru města).

14.3. OSVĚTLENÍ

Charakteristika

Umělé osvětlení je výraznou součástí interiéru města. Především veřejné osvětlení spoluvytváří velmi účinně jeho atmosféru. Nejedná se však pouze o veřejné, pouliční osvětlení zajišťující provoz města. V současné době se objevuje čím dále více světelných zdrojů, resp. osvětlených nebo svítících objektů. Většinou jsou součástí reklamy nebo informačních systémů. Dalším prvkem je použití osvětlení průčelí jinak svojí architekturou řadového objektu z důvodu podpoření jeho funkce (bankovní domy, obchodní domy apod.). Specifickou formou je osvětlování významných architektur. Tato oblast je dokonce v některých zemích součástí dramaturgicky komponovaných představení.

Nové a výkonné typy svítidel umožňují zvyšovat hladinu světla natolik, že je možné hovořit (podobně jako v astronomii) o určitém světelném znečištění. To je patrné v přesvětlování výkladců a reklamních zařízení, stejně jako průčelí domů. Má to dopad i do celkových panoramatických pohledů na město, kde určité oblasti přesvětlují prostor a potlačují působení vlastních, též osvětlovaných dominant města. Dokonce i prostor řeky je čím dál více v noci osvětlován turistickými loděmi, které sobecky přisvětlují okolní břehy jako exponáty. Výsledkem je stálé zvyšování intenzity světla v městském interiéru. Paradoxně se tak tma, resp. přiměřená hladina osvětlení stává vzácnější hodnotou. Věc souvisí s pojímáním, především historických částí města, jako kulis. Dynamika světelných hladin, od exponovaných objektů nebo prostorů, až po vytváření vzájemně oddělených intimních míst v ulici osvětlených - vytvořených „pražskou lucernou“ je součástí ducha místa, spoludotváří jeho poetickou atmosféru. Tato dynamika může prohloubit, resp. narušit noční podobu, plasticitu města. Střídání různých intenzit světla je tedy věcí velmi uvážené koncepce založené na pochopení principu působení určitého městského prostoru. Z toho vyplývá jeho svázanost s konkrétními lokalitami i prostory.

Obdobně je výrazným prvkem kvalita (rozptýlené, bodové, lasery apod.) a barva použitého světla.

Nejdůležitějším prvkem je osvětlení veřejné. Jeho svítidla dotvářejí podobu interiéru města, rytmizují jeho uliční prostor, vymezují významné prostory, a to i ve dne. Mohou být sjednocujícím prvkem městského interiéru, určitých území nebo významných tras.

V některých územích, podle jejich povahy, bude vhodné instalovat i kopie dobových, pro konkrétní prostory typických svítidel (např. kopie zaniklých plynových luceren z období 1. republiky, upravených pro el. zdroje světla).

Obecné zásady ochrany a utváření

- Všechny typy dochovaných historických svítidel budou v maximální možné míře zachovány a restaurovány.
- V památkových rezervacích a zónách je tedy nutné je řešit vhodným typem lamp. Vhodnost je dána tvarovým řešením, měřítkem a kvalitou světla.

- Pro nejstarší historická území se ustálilo a nadále bude vhodné používání kopií historických luceren polygonálního typu jak na konzole tak kandelábry.
- Pro významné prostory popsané v charakteristice budou používány vysoké závěsné typy. Na zcela výjimečná místa lze navrátit víceramenné, slavnostně působící kandelábry s figurální dekorací (např. Senovážné náměstí, Petrské náměstí apod.).
- Pro některé specifické prostory by bylo vhodné vytvořit opět individuální svěbytná svítidla, nikoli nutně historizující (Zlatý kříž, Staroměstský okruh apod.).
- Podle typu území je potřebné nahradit neestetické a utilitární, často převýšené svítlny dobově tvarovanými novými svítilnami.
- Pro zóny venkovského charakteru je třeba použít adekvátních svítlen drobnějšího měřítká neokázalých forem.
- Obdobně pro průchody a pasáže není vhodné používat svítidla pro veřejné osvětlení z důvodu odlišného prostředí a jeho měřítká.
- V nutných případech možno použít na protějších průčelích zavěšené svítilny, provedené jako kopie dobových.

Viz také kap. 12.1. – 4.

14.4. ZELEŇ

Charakteristika

V městském interiéru hraje významnou roli uliční stromová zeleň. Její forma hodná ochrany je dána typem území. V nejstarších historických částech území, především typu I. vlastně historicky stromová zeleň nebyla přítomna. Do obrazu interiéru vstoupila spíše v podobě soliterních stromů nebo jako doprovod řeky. Naopak v urbanistické koncepci území vznikajících koncem 19. století, měla zeleň území typu II., částečně pod vlivem hygienistických vizí této doby, silné místo. Ať již zakládáním veřejných parků, tak především v uličním prostoru byla vysazována stromořadí. Obdobně je součástí centrálních náměstí. Výjimečně se zeleň objevovala i v koších na stožárech veřejného osvětlení nebo ve speciálních kontejnerech.

Ve vilových čtvrtích, území typu III., je přítomna stromová zeleň ve dvojí podobě. Jako samozřejmá součást zahrad, ale také jako součást hlavních komunikačních páteří území v podobě stromořadí.

V územích typu IV., venkovského charakteru, se zeleň vyskytuje ve všech podobách, od stromové, přes keře, až po četné travnaté plochy. Má více přírodní charakter, nenalézá jasné typologické umístění, vyjma okolí kostelů a na náběhách. Časté jsou zde soliterní stromy.

Stromy v uličním interiéru jsou umístěny vždy v úrovni terénu a především na hranách chodníků. Podle povahy území jsou okolí kmenů buď řešena více, či méně zdobnou mříží, kulatého, nebo čtvercového půdorysu, nebo je pouze v určitém odstupu vydlážděn lem a zbytek je zatravněn (překvapivě také situace Pařížské třídy).

Keřové patro je diskutabilní součástí interiéru pro svou vizuální neprostupnost, složitou údržbu okolí, ale především vytváření nepřehledných situací. Pozitivně se naopak uplatňuje při optickém vymezení prostorů.

Vhodným prvkem je zeleň popínavá. Nalézáme ji na slepých zdech, štítech domů, ale i domovních průčelích.

Květinová zeleň byla tradičně součástí staropražských oken i významných veřejných prostorů.

Obecné zásady ochrany a utváření

- Veškerá kvalitní zeleň v současné době existující v souladu s prostředím (viz charakteristika) bude zachována a chráněna a obnovována.
- Na místech, kde to je v souladu s jejich charakterem, bude dále doplňována.
- **Stromová zeleň** bude obnovována v souladu s typem území, resp. prostorovou charakteristikou konkrétního místa.
- Pro nejstarší části historického území typu I., především v úzkých uličních prostorech (typu 1, „rostlého“ nebo 2, „nedokončených regulovaných“) je možné uvažovat pouze se soliterními stromy, ev. skupinami umístěnými ve vhodných místech.
- V širších uličních prostorech, nejčastěji vzniklých na základě regulace přelomu 19. a 20. století, budou, pokud technické podmínky podzemních sítí umožní, obnovována stromořadí.
- Při výměně sítí bude v mezích možností dbáno na vytvoření dostatečného prostoru pro výsadbu stromů.
- Individuální řešení výsadby stromů budou volena ve specifických prostorových podmínkách, obdobně jako v územích typu IV. - venkovského charakteru. Tato řešení budou konzultována s orgány památkové ochrany.
- Budou ochraňována, doplňována a obnovována i stromořadí na významnějších komunikacích území typu III. - vilových čtvrtí.
- Stromy budou zásadně vysazovány v úrovni chodníku, resp. vozovky.
- Úprava jejich okolí bude odpovídat charakteru území, resp. daného místa. V nejstarších částech území typu I. se mohou umístit stromy i tradičně do plochy vozovky (Kampa, Velkopřevorské náměstí apod.). Pro území typu I. a II. je vhodné použití kopií zdobných mříží, v méně exponovaných místech (nižšího stavebního standardu v územích typu II.) mohou být prováděny zjednodušené nebo i nové formy mříží. V územích typu III. mohou být stromy vysazeny v často se vyskytujícím pásu trávníku mezi chodníkem a vozovkou. V případě okolních živičných povrchů budou lemovány řadou dlažebních kostek nebo vymezením nízkým betonovým nebo kovovým obrubníkem.
- Při obnovovaných výsadbách bude zachována v místě charakteristická sortimentní struktura.
- Obnova zeleně bude založena na dendrologickém průzkumu. Druhová skladba bude konzultována s orgány památkové péče.
- Nevhodné je umístění stromů do útvarů nad úroveň chodníku.
- Keře nebudou umísťovány tak, aby bránily přirozeným pohledům v uličním prostoru, naopak mohou vhodně oddělovat intimnější místa.

14.5. ZAŘÍZENÍ PRO INFORMACE, REKLAMU A PROPAGACI

Obecná charakteristika prvků a jejich současného použití

Tato zařízení jsou širokým pojmem s mnoha formami projevu, čím dál více ovlivňující podobu interiéru města, především v jeho centrálních, turistických a obecně silně komerčně využívaných částech. Spoluvytváří podobu městského interiéru. Postupně jej zaplňují enormním množstvím informací a znaků, které často působí agresivně na podobu prostředí.

Je viditelná snaha po zvětšování měřítka (nikoli pouze rozměru, ale i měřítka zobrazení - velké zvětšování detailů, které upoutává pozornost), zvýrazňuje se barevnost a narůstá intenzita osvětlení těchto zařízení.

Míra působení reklamy a její hodnocení jsou odlišné podle typu území či konkrétního prostoru. Možno připustit, že jsou v některých místech jejich charakteristickou součástí (velkoměstské bulváry, noční světla města – hlavní prostory města v komerčních územích především typu II.). Často živelné hromadění reklamních prvků bez sjednocujících prvků (rozměr, barva, poloha) způsobuje neestetický a ve svém důsledku nepřehledný chaos, který přehlazuje samotné vyznění prostorů nebo jejich architektury. V některých formách umístění reklamních zařízení degraduje i vlastní kompozici jednotlivých průčelí. Působí zde synergický efekt a je tedy nutné sledovat nejen jednotlivá zařízení, ale také jejich množství a spolupůsobení.

Nejbolestivěji dopadá působení na prostředí nejstarších historických částí města.

Množství různých forem reklamy zabraňuje často podélným průhledům a do jisté míry i prostupnosti uličních prostorů. Velmi rušivě působí vizuální kontakt s významnými budovami.

Plakátovací plochy byly dříve tradiční součástí interiéru města. Plnily také reklamní funkci. Zaplňovaly slepá místa ve městě. Měřítka plakátů odpovídala předpokládané pozorovací distanci, která se rovnala v horizontu chodce maximálně vzdálenosti šířky chodníku. Tím bylo dáno i jejich poměrně drobné měřítka a celek působil jako drobná barevná mozaika. Tento typický projev se postupně vytratil a nebyl prakticky nahrazen.

Nevhodnou formou komerční propagace jsou různé stojky (tzv. „áčka“) a panely často připoutávané k různým sloupům a zábradlím. Navíc ohrožující provoz pěších, především slabozrakých.

Prostředí ovlivňuje negativně „spontánní“ forma plakátování, která využívá všech k tomu vhodných příležitostí (sokly lamp, technická zařízení, slepé výlohy apod.). Z toho plyne uvážit určitou formu regulace v podobě nabídky vymezených ploch.

Velmi nízkou estetickou úroveň mají betonové sloupy pro vylepování plakátů, zcela nevhodné do historického prostředí.

Velkoplošné reklamy jsou v památkových rezervacích a památkových zónách vyloučeny, avšak přesto jsou přítomny v případech stavebních ohrazení či zakrytí lešení. Vzhledem k velké stavební aktivitě, především na průčelích domů, jsou takto v interiéru města „stále“ přítomny.

Reklamy na slepých štítových stěnách mají v určitém typu pražského prostředí jistou tradici (např. známé reklamy Baťa). Byly vlastně předchůdci velkoplošných reklam. V podobě malované na omítkách je lze po individuálním posouzení místa a provedení připustit, avšak nikoli je nasvětlovat umělým osvětlením. Týká se ploch, které nevstupují do dálkových nebo panoramatických souvislostí, působí striktně lokálně.

Nástřešní reklamy, různé formy světelné reklamy (některé dokonce s přerušovaným světlem) a neonové nápisy a reklamy či firemní označení jsou zastoupeny především ve významných komerčních prostorech města.

Velmi nevhodnou formou jsou textilní převěsy přes ulice.

Obecné zásady použití prvků

- **Obecné zásady jsou součástí obecně závazné vyhlášky Prahy o Obecných technických požadavcích na výstavbu v hl. m. Praze - čl. 60.**
- Umístění jakýchkoli reklam firemních označení nápisů i informačních zařízení na objektech nebo ve veřejném prostoru musí podléhat odsouhlasení památkových orgánů.

- Většina zařízení je obecně nevhodná pro nejstarší části území typu I., III. - vilové čtvrti a IV. území venkovského charakteru. V územích typu II. jsou v některých prostorech, především „významných“ (viz klasifikace prostorů) reklamní zařízení součástí jejich charakteru.
- Obecně nesmí umístění těchto zařízení rušit celkový vzhled interiéru města svou formou, vzájemným nesouladem měřítek, barev, intenzity světla nebo osvětlení, kmitajícím nebo přerušovaným světlem, dezorientací (ztráta přehlednosti, nebezpečné oslnění, mobilní lasery) a zabraňovat provozu a pohybu pěších.
- V místech spolupůsobení většího počtu reklamních a firemních zařízení je nutno zajistit jejich vzájemný soulad.
- Zařízení nebudou umístěována na významných kulturních a památných stavbách, ani v jejich bezprostředním visuálním kontaktu.
- V zásadě by neměly být umístěovány na nemovitých kulturních památkách, pokud se nejedná o památky moderní architektury, jejichž součástí byly původně.
- Nesmí narušovat architektonické působení uličních průčelí ani jejich hodnotných detailů.
- V případě umístění nástřešních zařízení nesmí přesahovat hřeben střechy. Při tom musí být vzata v úvahu absolutní výška objektu, aby nedošlo k narušení panoramatických hodnot území.
- Specifická jsou zařízení firemní publicity, tedy označování objektů, jejich částí nebo chodníků vlastním jménem nebo logem. Je nutné, aby nenarušovala architektonické působení průčelí.
- Reklamní praporce, výstrče a vývěsní štíty mohou přesáhnout líc domovního průčelí max. 600 mm a jejich plocha by neměly přesáhnout 0.6 m². Je nutné individuálně posoudit jejich umístění, zvláště v případech jejich kumulace nebo v místech, kde brání významným pohledům nebo ohrožují bezpečný (i pěší) provoz.
- Reklamní prvky, ať již jakéhokoli typu či formy, nemohou zakrývat okenní a dveřní otvory, dekorativní a figurativní výzdobu domovních průčelí. Nevhodné je použití rozměrných reklam na skleněných částech obchodních výkladců, jejich zaslepení.

14.6. MOBILIÁŘ A DROBNÁ ARCHITEKTURA

Obecná charakteristika prvků a jejich současného použití

Nedílnou součástí interiéru města je městský mobiliář a drobná architektura. Na jejich vkusném provedení závisí do značné míry celkové vyznění prostorů. Má však také velmi uživatelskou roli. Lze je rozdělit na prvky náležející městu, které jsou nedílnou a funkční či estetickou součástí veřejného prostoru a prvky sloužící ponejvíce soukromým, komerčním aktivitám.

Veškeré prvky by měly mít vysokou kvalitu provedení, především v územích požívajících památkové ochrany.

V některých případech postrádají potřebnou kvalitu a jsou rušivými elementy (nosiče trolejí, některé formy především novodobých laviček a odpadkových košů, utilitární trubková zábradlí, některé nádoby na mobilní zeleň, ale i některé formy zcela utilitárních a brutálních svítidel, v kontextu historické architektury dosti nevhodné telefonní budky a taxametry apod.).

Často velmi problematický je i mobiliář používaný pro soukromé komerční aktivity.

Komerční dynamika města, zvláště v jeho historickém centru, hledá stále nové prostory. V případě restauračních zařízení se jedná o rozšíření prostoru vnitřního do prostoru ulice v období uličních **teras a předzahrádek**. Praha si nevytvořila typologicky a esteticky

jednotný model těchto teras, předzahrádek jako některá jiná evropská města, především latinského světa. Tyto zahrádky také z důvodu typologie uličního prostoru, resp. šířky chodníků, nejčastěji nejsou přímým pokračováním vlastního provozního prostoru v domě, ale samostatnými útvary vyžadujícími realizaci části provozu vně objektů (výčepní pulty, office, pokladní pulty). To klade velké nároky na jejich estetickou úpravu a úroveň i technické provedení. Z uvedených prostorových důvodů jsou realizovány na místech náměstí či plácků (s výjimkou hlavních městských prostorů jimiž je např. Václavské náměstí, Příkopy, Pařížská třída apod.), kde je klasický model přímého rozšíření z prostorových poměrů možný.

Vlastní realizace jsou často prostředí dosti cizorodé. Nevhodné je jejich zastřešování jinak, nežli lehkými mobilními slunečníky. Nevhodné je také vytváření částečně uzavřených prostorů skleněnými nebo plastovými stěnami. Ohrazování prostorů, často ne dosti transparentním způsobem.

Pouliční stánky jsou do jisté míry tradičním prvkem městského interiéru. Nikoli však ve všech území a také nikoli s jakýmkoli sortimentem. Tradiční, možno říci vhodné, jsou novinové stánky, květinové stánky a pouze výjimečně (např. pro prostor Václavského náměstí) s vybraným druhem potravin, resp. jako občerstvení. V některých případech mohou být spojeny s turistickým ruchem, ale spíše nežli komerčním způsobem by měly sloužit jako informační minicentra.

Drobné zařizovací prvky městského interiéru jsou jednak jeho nutnou složkou, jednak určitým bohatstvím minulosti. Jednou z výrazných forem jsou **patníky**, ať již solitérní nebo nárožní. V Praze se dochovaly velmi různorodé a jedinečné kusy, které jsou svázány s konkrétními místy. V některých případech mají i skulpturální a dokonce figurální formu.

Jsou však také prvkem, jehož potřeba použití se zvětšuje, neboť potřeba vyhrazení určitých ploch pro pěší je vlivem tlaku dopravy čím dále větší. Oblibu získávají i mobilní podoby patníků, které umožňují selekci vstupu do vyhrazených ploch (ať již teleskopické formy nebo sklopné).

Vhodným řešením je jednotná forma těchto prvků pro určitá jednotně se projevující území.

Obdobně jsou ve městě potřebné **stabilní zábrany** ve formě **zábradlí**. Nábřežní zábradlí skýtají pestrý obraz kvalitních řešení tohoto prvku. Jedná se také o litinové mříže, z nichž některé jsou významnými výtvarnými artefakty (např. mříž kolem rotundy sv. Kříže od J. Mánesa).

V městském interiéru se dochovaly zbytky městských **studen**. Tyto studny jsou místy osazeny pumpami nebo mřížemi, často hodnotné řemeslné práce. Jsou historií města a jako takové budou chráněny.

V městském interiéru existuje určitý počet **kašen a fontán** a novodobých **prameníků a píttek**. Vzhledem k tomu, že jak známo, v Praze je vodní prvek v uličním prostoru poměrně vzácný, je třeba ochraňovat stávající a pokusit se překonat složitosti související se zřizováním nových.

Vzhledem ke stále se zhoršujícímu stavu životního prostředí v ulicích města je **vodní prvek** praktickým i psychologickým zlepšením situace, tím spíše, že klimatické změny poslední dobou přinášejí extrémní letní situace podobné místům, v nichž byly vždy vodní prvky automatickou součástí města.

Významnou součástí interiéru města jsou jeho **výtvarné prvky**. Ať již se jedná o umělecká díla (především sochařská), nebo uměleckořemeslné prvky.

Součástí městského interiéru **je i informační systém**. Tím, že prostupuje celým prostředím, spoluovlivňuje jeho podobu. Jeho řešení by mělo být jednotné, tak aby bylo čitelné. Neměl by být používán pro komerční účely.

Dopravní značení je součástí městského interiéru stejně jako doprava sama. Tak jak se intenzifikuje, zvětšuje se počet informací, příkazů a restrikcí - značek. V některých případech dochází, především v úzkých uličních prostorech historických částí města k jejich kumulacím, které nejen množstvím, ale také svými rozměry a umístěním velmi narušují působení prostoru. Je potřebné ve spolupráci s Policií ČR prověřit způsob, nutnost a četnost jeho rozmístění.

Obdobně složitá je i situace horizontálního značení, které použito na tradiční dlažbě působí někdy velmi rušivě (především zebry vymežující nepřístupná místa).

Obecné zásady ochrany a použití prvků

Mobiliář a drobná architektura jako součást města

Lavičky

V územích typu I. a II., především z období přelomu 19. a 20. století je vhodné používat kopie pražských historických litinových laviček v tmavě zelené barvě.

Ve specifických situacích je možné individuální řešení s ohledem na konkrétní místo.

V územích typu III., vilových čtvrtích možno použít modifikovaných typů. Doporučeno je však nekombinovat různé typy v jednom prostředí.

V územích typu IV. venkovského charakteru je vhodné použití neokázalých, nezdobných forem z méně náročných materiálů.

Obecně je vhodnější do parků a parčíků použití mobilních laviček oproti stabilním z důvodů sezónních. Naopak v městském uličním prostředí, na nábřežích apod. mohou být ukotveny.

Typologie laviček by měly odpovídat danému prostředí (míní se míra záklonu sedící postavy). Do městského prostředí jsou vhodnější pro vzpřímené sezení, do parků je možno používat pohodlnější.

Není vhodné budování robustních stabilních laviček v ploše chodníku, ani jako součást osazení stromů, nebo jako záminka k jejich vyvýšenému umístění.

Naopak je vhodné, v klidných místech (nikoli v uličním prostoru, ale spíše v zákoutích nebo některých prostorech vzniklých odstoupením uliční čáry zástavby) kde to situace dovolí vytvářet lavičky kolem vzrostlých soliterně stojících stromů pro umožnění klidného odpočinku.

Odpadkové koše

Lze používat koše různých typů, není však vhodné je spojovat s posezením nebo vymezením vysazených stromů.

Prodejní stánky

Trvalé prodejní stánky budou použity v nemnohých místech, kde to prostorové poměry dovolí. Jedná se především o vybrané hlavní prostory typu „A“. Jejich sortiment bude omezen na noviny a časopisy, resp. tabák, květiny a ve zcela výjimečných případech rychlé občerstvení (tradičně Václavské náměstí). Mohou se také vyskytovat informační turistické kiosky.

Pro chráněná území by měla být vytipována přípustná místa umístění, včetně maximálního počtu.

Patníky

Pro zamezení neoprávněného vstupu vozidel budou používány různé formy patníků provedených v litině. V některých specificky významných situacích mohou být použity patníky kamenné.

Veškeré dochované historické patníky budou zachovány.

Nedoporučuje se jejich přemísťování, neboť jejich výraznější formy jsou spojeny s tradičním místem.

Doporučuje se omezit počet nových patníků na nezbytné minimum.

Kašny a fontánky

Stávající kašny a fontány budou zachovávány a ty, které nejsou funkční, budou zprovozněny a provozovány celou dobu, kdy to klimatické podmínky dovolí.

Na vhodných místech budou zřizovány další. Jejich řešení bude konzultováno s orgány památkové ochrany.

Studny a pumpy

Existující studny a pumpy budou v plném rozsahu zachovány.

Podle technických možností budou uváděny do provozu.

Pramenníky a pítka

Existující pramenníky a pítka budou zachovány.

Na vhodných místech je možné zřizovat další.

Jejich řešení by mělo odpovídat danému prostředí a mělo by být předmětem výtvarného návrhu s důrazem na vysokou kvalitu návrhu i provedení.

Výtvarné prvky (skulptury, okrasné mříže a oplocení, busty, pamětní desky nebo jiné formy památečných připomínek)

Veškeré hodnotné výtvarné prvky budou zachovány. Úprava jejich okolí bude respektovat jejich působení v prostoru.

Umístění a řešení nových by mělo být předmětem veřejných soutěží, m.j. na základě podmínek stanovených památkovými orgány.

Koordinovaný postup při umístování jednotlivých prvků

Pro řešení umístování jednotlivých prvků platí nejen posouzení jejich vhodnosti vůči charakteru daného území nebo konkrétního místa, ale do značné míry i vzájemné působení, tedy koordinace. Protože jsou namnoze nositeli svébytných potřeb, jsou často rozmístovány účelově, bez ohledu na ostatní (příkladem mohou být sloupy veřejného osvětlení, nosiče trolejí, semaforů, dopravního značení apod., které pak mohou vytvářet i velmi rušivá společenství).

Proto je nutné při umístění každého z nich vyhodnotit celkovou situaci místa, aby nedocházelo k nevhodným kumulacím.

Optimální situace nastává vytvořením celkové koncepce-návrhu jednotlivých prostorů.

Mobiliář a drobná architektura jako součást soukromých komerčních aktivit

Terasy a předzahrádky

Zřizování zásadně jen dočasných, sezónních teras.

Jejich rozsah a umístění nebude bránit provozu ani pohledovým hodnotám daného místa.

Optimální je řešení bez výrazného vymezení, transparentním provedením s možností přiměřeného použití prvků zeleně.

Umístění a utváření teras bude rozsahem a tvarem vycházet z logiky konkrétního místa. Vhodnější nežli plastový je dřevěný nebo subtilní kovový mobiliář.

Nevhodné je použití plastového sedacího nábytku.

Nevhodné je umisťovat v rámci teras zařízení restauračního provozu vyžadující napojení sítí (voda, kanalizace elektřina).

Nevhodné je používání vlastního elektrického osvětlení, které narušuje světlou atmosféru prostoru (silné osvětlení, osvětlení vyzářující do okolí apod.).

Pergoly

Barevnost pergol bude střídá bez výrazných firemních a reklamních symbolů.

Umístění pergol nebude bránit průhledům ani provozu okolí.

Nebudou používány pergoly měřítkově neodpovídající danému místu.

Slunečníky

Používané slunečníky budou počtem a měřítkem přiměřené danému místu.

Barevnost slunečníků bude střídá bez výrazných firemních a reklamních symbolů.

Nevhodné jsou neúměrně rozměrné a barevné.

Markýzy

Markýzy budou používány ploché, spíše mobilní (svinutelné).

Nevhodné jsou půlkulovité a stabilní.

Barevnost markýz bude střídá bez výrazných firemních a reklamních symbolů.

Markýzy budou umístěny v dostatečné výšce tak, aby neomezovaly okolní pěší provoz.

14. 7. TECHNICKÉ PRVKY

Charakteristika

Městský interiér je čím dál více zaplňován technickými prvky. Jedná se především o troleje, jejich nosiče a ukotvení, různé poklopy, satelitní antény a antény mobilních sítí, trafostanice, parkovací taxametry, telefonní budky, kamerové systémy, různé formy informačních systémů, semaforey apod.

Často tyto technické prvky narušují, především v historických částech území, jejich ráz. Při tom některé prvky mohou být v některých případech umístěny citlivěji.

Obecné zásady ochrany a použití prvků

Nosiče trolejí nebudou řešeny pouze utilitárními stožáry, ale podobnou formou jako v místě obvyklá svítidla.

Satelitní antény nebudou umisťovány viditelně na uličních průčelích.

Antény mobilních sítí telefonů nebudou umísťovány na památkových objektech a významných budovách.

Soukromé kamerové systémy budou umísťovány s ohledem ke kvalitě průčelí.

Pokud to situace dovolí, nebudou v územích žádná vzdušná vedení.

15. DALŠÍ POSTUP

Navazujícím výstupem na tuto práci bude směřování dvojím směrem:

1. Zásady detailního metodického rozpracování problematik jednotlivých prvků (některé již v souběhu vznikly a vznikají).
2. Použití systému klasifikace a modelových situací ke zpracování analyticko regulačních popisů, prohloubení popsanych zásad pro potřeby konkrétních území nebo jejich částí do podoby regulačních plánů a s nimi spojených obecně závazných vyhlášek.

©
ing. arch. Jan Sedlák
Praha
květen
2002